

VÅRE ROVDYR

NR 2/2000

ÅRGANG 14

NY RUNDE MED
"RAPPORT 30-
SKANDALEN"

SE SIDE 20-25

ULVERS NÆRINGSSØK OG MENNESKET

FRA M. PAVLOVS BOK "ULVEN"
MOSKVA 1962
AV ELIS PÅLSSON

ELMHULT 1988

ARBEIDSRAPPORT FRA ROVVILTPROSJEKTET NR. 30

ULVERS NÆRINGSSØK
OG MENNESKET

DN. VILTFORSGINGEN
ROVVILTPROSJEKTET

VARGENS BETEENDE

Illustrasjon

Viltforskningsrapport nr. 30
Referat til rådet
for
Elis Pålsson
NORVILTS
ELMHULT 1988

Sentrale skrifter i
Rapport-30-
skandalen - se
sidene 20-25.

Leder	side 3
Ulveforvaltning på saueneæringens premisser	4
Foreningen våre rovdyr klager	5
Sverige vil fordoble ulvestammen	5
Litt om Fenre	6
Bernkonvensjonen	7
Gjeterhunder og vokterhund i Lierne	8
Jeger og gårdbruker siktet	10
SNO organiserer rovvilttjeneste	11
Soneinndeling eneste veg	12
Sau på beite skader høyfjellet	14
En pris som varmer	18
Vårt ansvar å ivareta artsmangfoldet	19
Ny runde i "Rapport 30-skandalen"	20
Rovdyr nett	26
Nye bøker	27
Viggo Ree hyllet	28
Musvåk og kattugle i fuglemottaket	28
Jevn tilgang av nye medlemmer	28
Referat fra årsmøtet	29
Nye styremedlemmer	28
Gaupejakt uten resultat	29
Årsmelding	29
Send stoff til tidsskriftet	30
Foreningen Våre Rovdyr	31
Verv medlemmer	32

Tidsskriftet Våre Rovdyr

er medlemsorgan for Foreningen Våre
Rovdyr og utkommer fire ganger i året.
Opplag 1500

Redaktør: Ottar Johansen, Heståsen,
4827 Frolands Verk, tlf. og fax
37038375, e-post: otjohan@online.no

Ansvarlig utgiver/ redaksjon:
Foreningens styre

Leder: Berit Lind, Sophus Aars vei 27,
0588 Oslo, tlf. p. 22229719
e-post: berlinda@online.no

Sekretær: Yngve Kvebæk,
Maridalsveien 225c, 0467 Oslo, tlf. p.
22950866, a. 23185607, mob. 91544191
e-post: ykvebak@online.no

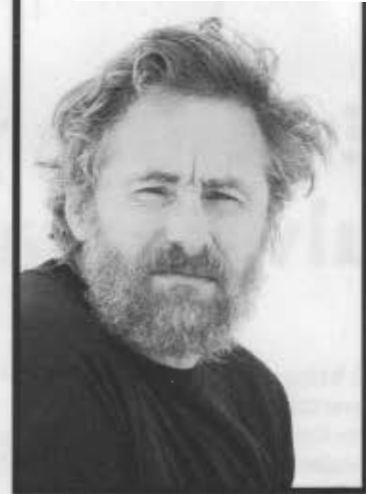
Trykk: Mæland Offset as, Boks 1598
Stoa, 4857 Arendal,
e-post: trykkeriet@mæland.no

Foreningen Våre Rovdyr, Postboks 195, 2151 Årnes

ISSN: 0801-4728

*FORSIDEN: Besøk ved nylig forlatt
bjørnehi i Ljørådalen var et av
høydepunktene ved årets årsmøte. Hvis
bjørnen hadde vært hjemme, ville han
møtt dette synet!
(foto: Ottar Johansen)*

BEGIVENHETS- RIK VÅR

DET FØRSTE HALVÅRET av det nye årtusenet har vært begivenhetsrikt for oss som mener at rovdyr har rett til en plass i norsk natur. Myndighetenes offisielle politikk, som vårt land også har forpliktet seg til gjennom internasjonale avtaler, er at vi skal ha levedyktige rovdyrbestander i landet. Året begynte med at det ble gitt flere fellingstillatelser på ulv som hadde gjort skade på husdyr. Senere er søknader om fellingstillatelse også avslått. Kan se ut til at det ikke lenger er automatikk i at ulv skal avlives så snart den har tatt noen sauer.

For den enkelte sauebonde er det selvsagt opprørende og tragisk at streifende ulver har angrepet saueflokker og drept en del dyr. Men det er langt stykke derfra og til å si at all utmark i Norge skal være forbeholdt beitedyr, som en forlengelse av bøndernes innmark.

Regjeringen presenterte i vår sin nye soneinndeling, med grenser for hvor ulv kan tillates. Denne sier at etablering av familiegupper utenfor sonene skal forhindres. Forslaget praktiseres allerede. Et av resultatene er avlivingen av ulven Fenre i Vest-Agder. Den hadde vært så uheldig å vandre over fylkesgrensa fra Aust-Agder, som ligger innenfor sonen.

Soneforslaget er nå ute på høring, med frist i oktober. Foreningen Våre Rovdyr skal ta seg tid til å vurdere forslaget nøye. Vi vil trolig foreslå at rovdymrådet utvides en del i forhold til forslaget, og at sauenæringen pålegges tiltak for å verne sine beitedyr mot rovdyrangrep, ved for eksempel gjeting. I dette nummeret av tidsskriftet forteller vi bl.a. om et vellykket forsøk med vokterhund i Lierne. Forholdsvis enkel inngjerding er trolig også tilstrekkelig til å verne sauen mot ulveangrep.

Så langt har Foreningen Våre Rovdyr protestert mot samtlige fellingstillatelser på ulv som er gitt av fylkesmennene. Etter vår oppfatning, basert på myndighetenes bestandstall, er det et godt stykke igjen til vi har fått levedyktige bestander av ulv her i landet. Vi sier ikke dermed at det ikke skal være adgang til å avlive ulv. Men dette må bare skje i svært spesielle tilfelle. I våre klager på fellingstillatelse har vi pekt på at ulven

er en truet dyreart i Norge, og skadene som er gjort av ulv er av forholdsvis beskjedent omfang.

Direktoratets hovedaktør i praktisk rovdyrforvaltning er nå Statens Naturoppsyn, SNO. Det er i år opprettet en ny rovdyrseksjon under ledelse av Per Espen Fjeld. Fjeld har lang erfaring fra arbeid med naturforvaltning og har også inngående kjennskap til rovdyr, bl.a. fra forskning på isbjørn i arktis og i Sibir. Han har også erfaring som sauebonde.

I følge et intervju i dette nummeret av tidsskriftet, skal Fjeld lede gjennomføringen myndighetenes rovdyrpolitikk, med skyting av ulv som beveger seg utenfor rovdymrådene. Så langt har hans seksjon stått for jakten på Fenre og på hybridulvene i Østfold. Fjeld var også en sentral person under opprullingen av giftsaken i Akershus. Temperaturen i rovdyr-saken har med dette nådd et nytt høydepunkt.

Fjeld har en del tanker om hvordan bygde-Norge kan innrette seg uten det store saueantallet som nå slippes på beite hver vår. Disse er det verd å lytte til. Foreningen Våre Rovdyr vil gjerne bidra til en nyansert diskusjon om rovdyr-saken.

I tidsskriftet presenterer vi også Tarald Seldals forskning, som viser at sauebeiting forrykker den økologiske balansen i høyfjellet, og fortrenger både gnagere, rovdyr, rype og rovfugl. Seldal konkluderer med at sauenæringen på dagens nivå ikke er bærekraftig.

I første halvår dukket et gammelt spøkelse i rovdyr-debatten opp igjen. Vi sikter til det vi kaller "Rapport 30-skandalen". Viggo Ree har brukt noen sommeruker på et dypdykk i sine omfattende arkiver. I kjent saklig stil slår han tilbake alle forsøk på å utnytte gamle løgner, eventyr og historieløshet.

Jeg håper at dere i dette nummeret av tidsskriftet vil finne stoff som setter i gang tankeprosesser, og som kan gi grunnlag for handling, bl.a. ved å slutte opp om Foreningen Våre Rovdyr og verve flere medlemmer.

Endelige forvaltningstrenser for ulv vedtas i løpet av året

Vi bringer her Miljøverndepartementets forslag til differensiert forvaltning av ulv i Norge. Forslaget ble sendt på høring 20. juni, med frist 13. oktober.

DIFFERENSIERT FORVALTNING AV ULV I NORGE – HØRING

Regjeringen presenterte 4. mai 2000 et forslag til en avgrensning av området der ulven skal få etablere par og familiegupper i Norge. Forslaget er lagt til grunn for forvaltningen i beitesesongen 2000. Samtidig sendes forslaget med dette på høring med sikte på endelig behandling i Regjeringen i løpet av år 2000.

Ved behandlingen av St.m. nr 35 (1996–97) Om rovviltforvaltning, jf. Innst. S. Nr 301 (1996–97) la Stortinget til grunn at ulven inntil videre har et strengt vern i hele landet bortsett fra i områder med samisk tamreindrift. Det ble vist til norske og svenske myndigheters felles mål om å få etablert minst 8–10 familiegupper i Sør-Skandinavia. Stortinget vedtok nylig endringer av villloven som gir en klarere forankring i lovverket av prinsippet om en differensiert forvaltning av store rovdyr, herunder ulv. Endringene i villloven må sees i sammenheng med den områdeavgrensningen som nå foreslås for forvaltningen av ulv.

Med bakgrunn i bestandsutviklingen de senere år er det behov for en mer aktiv forvaltningsstrategi. Dette er bakgrunnen for at området der ulv kan etablere seg i par og familiegupper nå avgrenses for å redusere kontaktflaten mellom ulv og sau på utmarksbeite. Når bestanden av ulv i Sør-Skandinavia har nådd minst 8–10 familiegupper, vil felling bli benyttet som virkemiddel for å hindre etablering av par og familiegupper utenfor de foreslåtte forvaltningsgrensene. Også innenfor de foreslåtte forvaltningsgrensene kan det bli gitt tillatelse til felling av par og familiegupper. Det er ved utarbeidningen av forslaget lagt vekt på at det aktuelle området ikke må avgrenses mer enn at det over tid sikres en byrdefordeling mellom ulike områder innenfor forvaltningsområdet. Det foreslåtte området gir også etter departementets vurdering en nødvendig fleksibilitet slik at de mest konflikthøye par og familiegupper av ulv kan felles innenfor forvaltningsområdet, forutsatt at bestanden samlet holdes over det fastsatte nivå.

Følgende avgrensning av dagens strenge vern av ulv foreslås:

Ikke etablering av par og familiegupper av ulv i samiske tamreinområder (i tråd med tidligere stortingsvedtak).

Ikke etablering av par og familiegupper av ulv i områder med kvotefri gaupejakt. I Hedmark: Ikke etablering av familiegupper av ulv i kommunene Tolga, Os, Tynset, Alvdal, Folldal, Stor-Elvdal, Rendalen, Engerdal, Trysil, Åmot vest for Glomma, Elverum vest for Glomma, Våler vest for Glomma, Åsnes vest for Glomma, Ringsaker,

Løten, Hamar, Stange, og Nord-Odal.

I Akershus: Ikke etablering av par og familiegupper av ulv i kommunene Hurdal, Eidsvoll, Nannestad, Gjerdrum, og Nittedal øst for Nitelva.

I Sør- og Nord-Trøndelag: Ikke etablering av par og familiegupper av ulv.

I Buskerud: Ikke etablering av par og familiegupper av ulv i kommunene Ål, Nes, Gol og Hemsedal.

I Oppland: Ikke etablering av par og familiegupper av ulv bortsett fra i Jevnaker kommune.

De foreslåtte forvaltningsgrensene er identiske med det som er lagt til grunn for årets beitesesong. Det er lagt vekt på sauetetthet som hovedkriterium for avgrensningen. Kartmaterialet tar utgangspunkt i sau og lam på utmarksbeite som er hjemmehørende i samme kommune. Ved fastsettelsen av de foreslåtte forvaltningsgrensene er det imidlertid også foretatt beregninger som viser antall sau fra andre kommuner/andre fylker. Dette påvirker særlig sauetettheten i visse kommuner i Aust-Agder og Telemark.

Der det aksepteres etablering av par og familiegupper av ulv innenfor det foreslåtte forvaltningsområdet, vil det bli iverksatt ulike tiltak for å redusere og forebygge tap og konflikter. Eventuelle tap og skader på bufe vil bli erstattet etter gjeldende regelverk både innenfor og utenfor forvaltningsgrensene.

FYLKESVISE FORVALTNINGSPLANER

Regjeringen tar sikte på å fatte vedtak om endelige forvaltningsgrenser for ulv i løpet av år 2000. Deretter vil de enkelte fylkesmenn videreføre arbeidet med "fylkesvise forvaltningsplaner for de store rovdyrene" i henhold til oppdrag gitt av direktoratet for naturforvaltning (DN) i brev av 20. mai 1998. Gjennom arbeidet med fylkesvise forvaltningsplaner for store rovdyr skal det bl.a. utredes og prioriteres hva som vil være de mest effektive tiltakene lokalt/regionalt for å redusere og forebygge tap og konflikter knyttet til de store rovdyrene, herunder ulv. Det forutsettes at de fylkesvise forvaltningsplanene utformes i nært samarbeid med lokale myndigheter og berørte organisasjoner.

For å foreta den endelige avgrensningen av området der det skal aksepteres etablering av ulv i par og familiegupper i Norge, er det bl.a. behov for mer lokal kunnskap om beitetetthet og bruk av utmarksbeiter i de enkelte områder. Slik kunnskap vil også være et viktig grunnlag for arbeidet med de fylkesvise forvaltningsplanene for store rovdyr. Vi ber derfor de lokale og regionale høringsinstansene spesielt om å bidra til et best mulig beslutningsgrunnlag på dette området.

Foreningen Våre Rovdyr klager på fellingstillatelser

Norske myndigheter har nå endret noe av sin forvaltningsstrategi når det gjelder ulv. 4. mai offentliggjorde Miljøverndepartementet sitt vedtak om dannelsen av en forvaltningssone for ulv. Den gjelder fra og med årets beitesesong, men skal likevel betraktes som et forslag som går på ordinær høring til berørte parter. Soneforslaget skal innebære at en del østlandsfylker blir gjenstand for en restriktiv forvaltning av ulv, mens man utenfor sonen ikke vil akseptere at par og familiegrupper etablerer seg. Dette hadde umiddelbare konsekvenser og markerer etter vår oppfatning en mer liberal, praktisk ulvforvaltning totalt sett idet fellingstillatelsene kort tid etter strømmet på utenfor sonen.

1. Først ute var den mye omtalte Sørlandsulven eller Fenre. Tillatelsen til felling ble gitt av Fylkesmannen i Vest-Agder, og ble belastet forrige sesongs kvote av betingede fellingstillatelser fra DN til fylkesmennene – sesongen er fra 1/6 til 31/5 året etter. Ulven kom fra Hagforsreviret i Sverige og var radio-merket. Ulven ble lokalisert ved hjelp av peileutstyr.

2. I begynnelsen av juni ga Fylkesmannen i Hedmark fellingstillatelse på en ulv i Stange. Denne ulven ble også felt.

3. I midten av juni ga Fylkesmannen i Oppland fellingstillatelse for en ulv i Ringebu og Øyer kommuner, men ingen ulv ble felt.

4. Mot slutten av juni ga Fylkesmannen i Hedmark igjen fellingstillatelse. Denne gang i Stor-Elvdal kommune og over fylkesgrensen til Ringebu. Det ble heller ikke her felt noen ulv.

5. Og 7. juli ble det skutt en ulv i Tynset kommune nord i Hedmark etter Fylkesmannens tredje fellingstillatelse i løpet av en måned. Ulven var radio-merket og peileutstyr ble benyttet i lokaliseringen. Individet stammet fra Leksandsreviret i Sverige.

Alle fellingstillatelser ble gitt utenfor ulvesonen. I juni ble det også søkt om fellingstillatelse på en ulv i Aurskog-Høland kommune i nærheten av Kongsvinger-Charlottenberg flokken, altså innenfor ulvesonen. Fylkesmannen i Oslo & Akershus innvilget ikke denne søknaden.

FVR påklaget samtlige fellingstillatelser, og fikk gjennomslag for en. Det er imidlertid et problem at fellingstillatelsene blir gitt nærmest umiddelbart etter at søknader er mottatt, slik at ulven kan bli felt før vi får anledning til å påklage vedtaket. Det er i seg selv en betenkelig forvaltningsskikk og må etter vår oppfatning betraktes som en tilsidesettelse av våre demokratiske rettigheter som part i saken. Vår klage i forbindelse med tillatelsen i Oppland ble tatt til følge av DN som fant at Fylkesmannens vedtak var feil. Heldigvis var ulven fortsatt i live på det tidspunkt.

Det er altså pr 24. juli skutt en ulv innenfor rammen av forrige sesongs betingede fellingstillatelser som DN ga fylkesmennene, og to på inneværende sesongs betingede tillatelser som gir anledning til uttak av fire individer totalt.

Yngve Kvebæk

Sverige vil fordoble ulvestammen

Miljøministeren i Sverige mottok 14.1. regjeringens forslag til ny rovtviltpolitikk "Sammanhållen rovdjurspolitik" (SOU 1999:146). Her foreslås en minimumsbestand for bjørn på 1000 individer, for jerv 300, for gaupe 1000 og for ulv i Skandinavia på 200 individer. Av en pressemelding sendt ut av den svenske regjeringen går det fram at Rovdjursutredningen, under ledelse av Søren Ekstrøm, hadde som oppdrag å legge fram en samordnet rovdjurspolitikk med helhetssyn på de biologiske, næringsmessige og jektmessige spørsmålene. Som et svar på utredningen presenterte det svenske Naturvårdsverket 20.6. sitt "Åtgärdsprogram til skydd för de fyra stora rovdjuren". Naturvårdsverket finner utredningens forslag i hovedsak bra, men peker på at den ulovlige jakten kan komme til å øke, og at utredningen gir altfor snevre mål for hva som kan regnes for levedyktige bestander.

BJØRN

I dag er det drøyt 1000 bjørn i Sverige. Problemene er trass i dette forholdsvis små. Stammen bør på sikt kunne økes til 1500. For at det skal fungere, kreves det at 150 binner føder unger. Bjørnen fins på ny i sitt gamle område i Norrland og nordre Svealand. En del unge hanner gir seg ut på lengre vandringer, men blir ikke bofaste.

ULV

I dag fins det 60–80 ulver i Norge og Sverige. Hva som er tilstrekkelig størrelse for en levedyktig ulvestamme er under sterk diskusjon. Rovdjursutredningens forskergruppe mente at 500 norsk-svenske ulver på kort sikt ville være rimelig om skadene holdes nede. Utredningen foreslo 200 som et minimumsnivå for den norsk-svenske ulvestammen.

Naturvårdsverket mener at det egentlig ikke så mye handler om antall ulver, men om hvor de fins og om de kan formere seg. På kort sikt bør antallet reproduserende par i Sverige være minst 15, en fordobling i forhold til i dag.

—Om arbeidet med å forebygge skader fortsatt lykkes, kan antall ulver økes ytterligere. Det har bl.a. vist seg at elektriske gjerder rundt sauebeiter gir bra beskyttelse mot både ulv og bjørn, sier Robert Franzén i Naturvårdsverket.

SVENSK FORVALTNING AV NORSKE ROVDYR?

30. juni sendte Foreningen Våre Rovdyr ved sekretær Yngve Kvebæk en e-mail til Naturvårdsverket, og sa seg fornøyd med Naturvårdsverkets behandling av Rovdjursutredningen. Foreningen stiller likevel spørsmålsteget ved at svenskene tar norske rovdyrstammer med i sine beregninger av rovdyrbestander i Sverige:

Vår organisasjon arbeider opp mot norske myndigheter for å øve innflytelse over rovdjurspolitikken her til lands. Vi finner det vanskelig å forholde oss til svenske myndigheter og svenske bestandsmål for ulven i Norge. Vi kjenner til at det er et samarbeid mellom de to land i rovdyrforvaltningen, men ikke at norske myndigheter har overlatt ansvaret for forvaltningen av de norske ulvene til Sverige. Vi minner om at Bernkonvensjonen stiller krav om levedyktige bestander av ulv innenfor Sveriges landegrensener uten hensyn til bestander i naboland.

Vi vil også minne om Bernkonvensjonens formuleringer om at et samarbeid over landegrensene i forvaltningen av artene er ønskelig med tanke på å oppnå levedyktige bestander på nasjonalt nivå i begge land så effektivt som mulig. Altså ikke slik at to land kan dele ansvaret når det gjelder en levedyktig ulvebestand.

Vi imøteser kommentarer og presiseringer fra Naturvårdsverket. Med vennlig hilsen

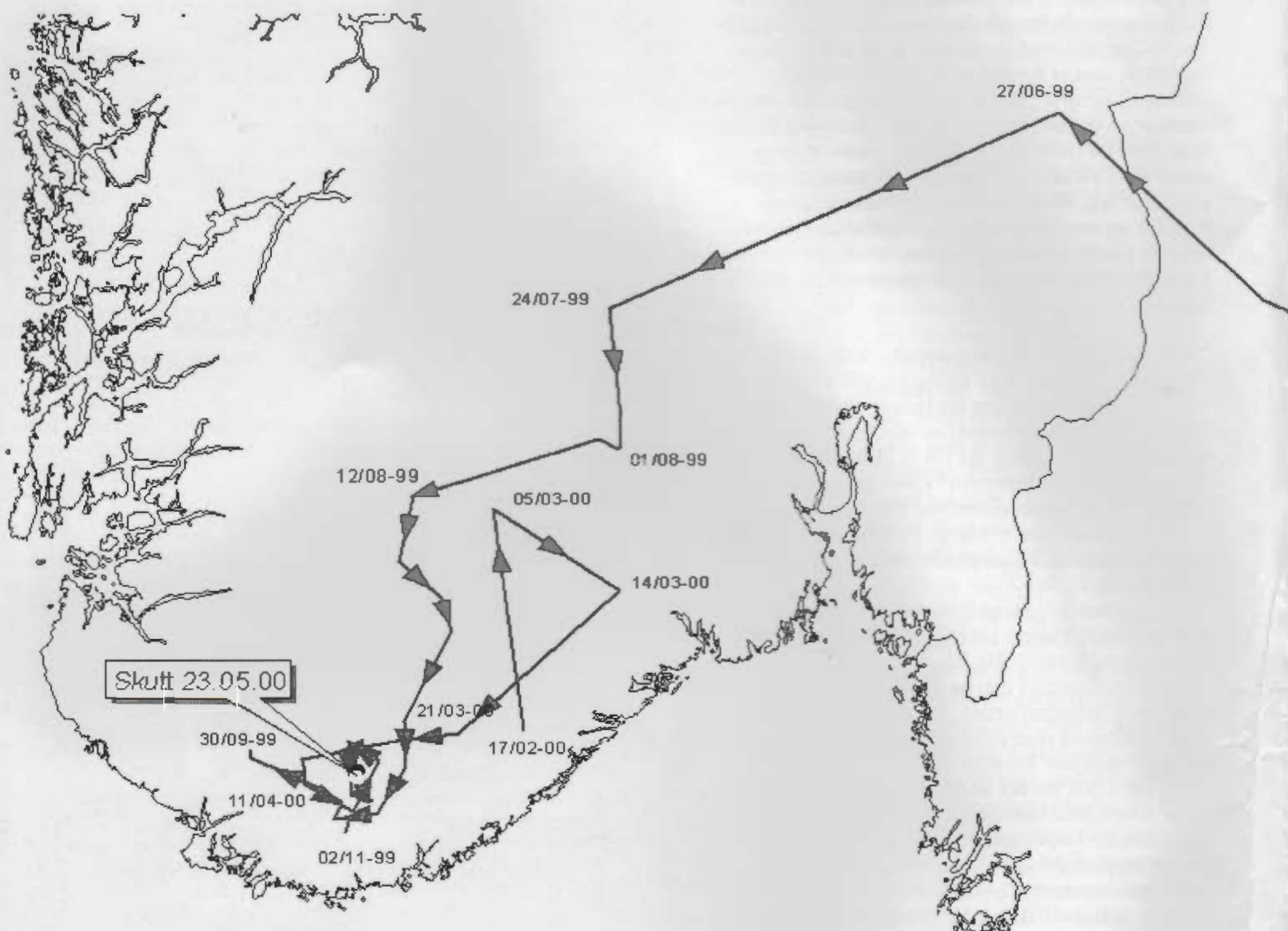
Yngve Kvebæk ykvebak@online.no Sekretær Foreningen Våre Rovdyr

4. juli mottok Foreningen Våre Rovdyr følgende svar:

Naturvårdsverket ser det som värdefullt att varje land preciserar sina egna mål för rovdjursförvaltningen. Rovdjursutredningen preciserar nationella mål för lodjur, björn och järv medan man för vargen presenterar ett gemensamt mål för Skandinavien. Verket har därför i sitt yttrande angett ett eget nationellt mål för Sverige även för varg. Hälsningar

Robert Franzén Naturvårdsverket 106 48 Stockholm

Litt om Fenre (U 9807) og situasjonen ellers i Norge

Av Arne Flor

"Den radiomerkede ulven fikk to skudd og døde ved 17.00-tida i går ettermiddag. Leder i Vest-Agder Bondelag og talsmann for ulvejegerne, Helge Sandåker, er lettet over at ulven nå er skutt". Slik brakte Fædrelandsvennen nyheten om at ulven som ble merket i Sverige i desember 1998 døde.

Ulven hadde gjennom et innringingsprogram på NRK-Sørlandet fått navnet Fenre. Fenre ble ikke noe lykkenavn. Fenres bane var at den ble radiomerket. Senderen som forskerne hadde plassert rundt halsen hans skulle gi viktig informasjon om ulvens vandring i Skandinavia. På Sørlandet ble den peilet inn ved hjelp av senderen og skutt. Dette er en praksis foreningen ikke kan leve med. Tidligere klarte sørlendingene å ta livet av den eneste ulven som var i Norge i 1984 (Vegårshei-

ulven) – også den ble skutt. Som nevnt i forrige nummer av Våre Rovdyr ble også Läfto skutt på Sørlandet. Fenre ble radiomerket i Hagforsreviret (Sverige) i 1998. Her holdt den seg til våren –99. Da vandret den inn i Norge. Kartet viser hvilken rute ulven tok. Fra august og fram til november ble ulven peilet i Agderfylkene. (se kart)

Fenre ble i perioder flypeilet

Det var lenge umulig å få kontakt med Fenre før den igjen ble flypeilet 17 februar, ved Nelaug i Aust-Agder. Fra Nelaug beveget den seg østover og var en stund i Telemark. Men Fenre dro tilbake til området med mye vilt og som han hadde gjort seg kjent med. Fenre brukte mye av de samme områdene i Vest-Agder og Aust-Agder våren 2000, som han ble peilet i høsten 1999.

Etter at den hadde tatt et tjuetalls sauer natt til 17. mai, ble det gitt fellingstillatelse på ulven. Ulven ble felt ved Bjelland i Marnardal kommune, Vest-Agder 23. mai. Totalområdet ulven har beveget seg innenfor var ca 8300 km², men hvis "ekskursjonene" blir tatt bort finner vi et "leveområde" på ca 1900 km² (se kart). (kart og opplysninger fra Skanulv)

Delar av Vest-Agder har nesten ikke sau

Det ble fra myndighetenes side brukt ord som betydelige tap av sau forårsaket av Fenre. Setter man disse tapene i sammenheng med det øvrige tapet av sau på beite (omkring 100 000), ser man at myndighetene overdriver sin bruk av adjektiv. Fenre slo seg ned i et område av vårt land som er utrolig rikt på hjortevilt. Den store tilgangen på elg og rådyr vinterstid gjør denne delen av Agder til et velegnet leveområde for ulv. Dessverre ligger dette området utenfor soneplanen for ulv.

Årsaken ligger muligens i at de fleste tror at Vest-Agder er stappfull av sau. Noe fylket faktisk ikke er. Marnardal kommune – hvor ulven ble skutt – har kun 12 besetninger med mer enn 20 sau. Til sammen har Marnardal, Vennesla, Kristiansand, Sogndalen og Søgne ikke mer enn 30 besetninger med mer enn 20 sau. Disse fem kommunene ligger nærmest Aust-Agder i sør.

Norsk ulveforvaltning er en tragedie

Det er tragisk for ulven at målet om å etablere en levedyktig bestand i Norge ikke blir gjennomført i tråd med Stortingets vedtak. Det er tragisk at vi har en forvaltning som gang på gang legger seg flate for næringsinteressenes krav om utryddelse av ulven, i stedet for å forvalte og legge til rette for en levedyktig stamme. Det er synd at forvaltningen ikke tar ansvar, og gjør den jobben de er satt til – drive en forvaltning i tråd med de internasjonale konvensjoner vi har forpliktet oss til.

Det er tragisk for Sørlandet som nå for tredje gang har skutt bort et fredet rovdyr, hvorav to har vært svenskmerkede forskningsdyr. Det er samtidig tragisk for Norge, som utad viser at de ikke klarer å forvalte 19 ulver når land som Romania med 3000 ulver og langt flere sauer klarer det.

Ulv skutt i Hedmark og flere fellingstillatelser på gang

I ettertid er enda en ulv blitt skutt. Ei ulvetispe ble skutt i Romedal i Hedmark den 8. juni.

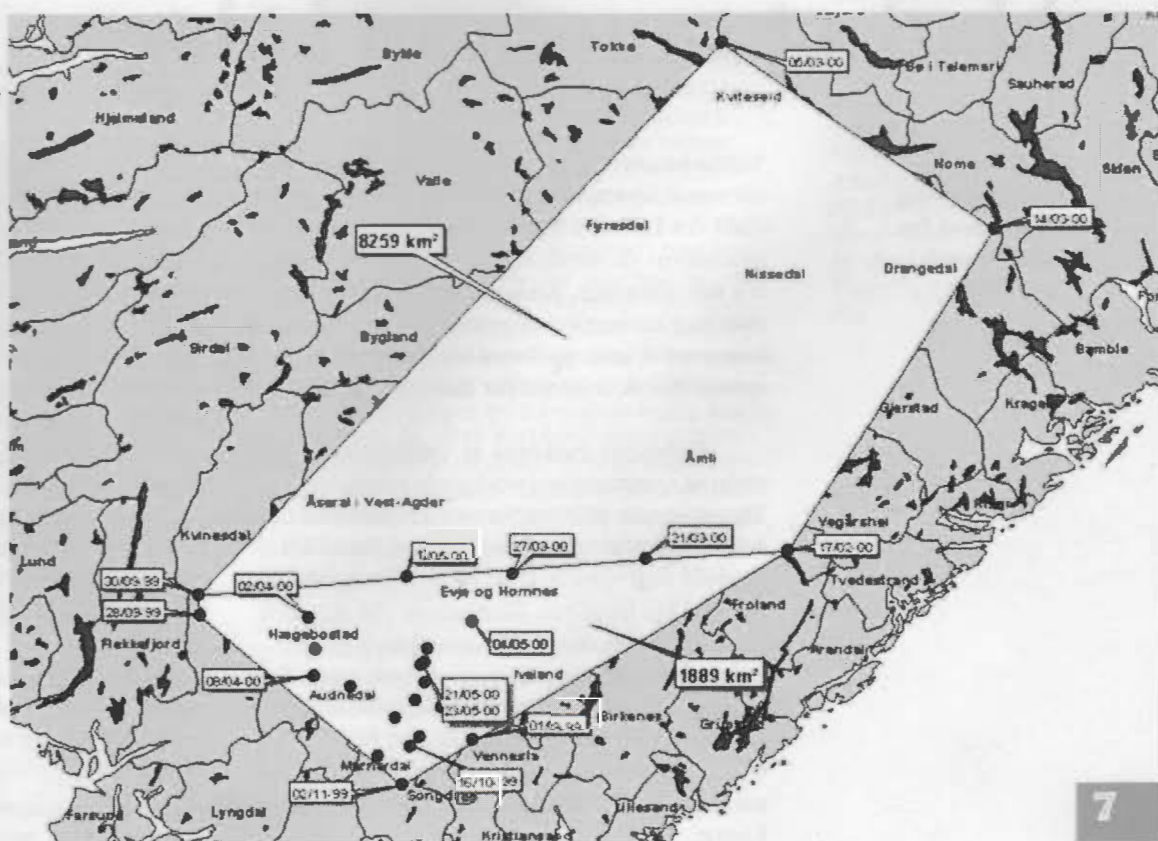
I likhet med jaktlaget i Marnardal ble også dette jaktlagets identitet holdt skjult. Jaktlederen i Romedal uttaler

til Østlendingen: "Jeg tror at folk skjønner at dette var den eneste muligheten. Dette her ville ha fortsatt i hele sommer," sier Lundquist. Så lenge den norske sauen nærmest har enerett på bruken av norsk utmark ser det ut til at skogens naturlige dyreliv må vike plassen.

Tilstanden ellers i kongeriket er slettes ikke god. Fylkesmannen i Oppland har gitt fellingstillatelse på en ulv. Det er gitt fellingstillatelse på en bjørn i Sør-Trøndelag. Ei bjørnebinne ble skutt i Lierne i Nord-Trøndelag natt til 5. juli. En ny fellingstillatelse på ulv er gitt i Hedmark, mens Akershus avsto en søknad.

Bernkonvensjonen: uakseptabelt å skyte ulv fordi den tar sau

Helt til slutt vil jeg ta med en uttalelse fra Bernkonvensjonens møte i Norge i slutten av juni. "Det er uakseptabelt å skyte ulv fra små eller beskyttede bestander bare fordi ulven livnærer seg på sauer". "Å skyte en ulv må bare gjøres i helt spesielle tilfeller. En fellingstillatelse må kun bli gitt på regjerings- og nasjonalt nivå, aldri av en lokal myndighet". Denne klare meldingen fra Bernkonvensjonen har vært Foreningen Våre Rovdyrs oppfatning i alle år. I tillegg bør det ikke gis fellingsstillatelse på de fire store rovdirene i Norge, før målet om levedyktige bestander er oppfylt.

Lasarone vokter sauene i Lierne (Foto: Leif Arne Holme)

Vokterhunder og gjeterhunder hindret sauedrap i Lierne

Kilde:
Pressemelding
og rapport fra
vokterhund-
prosjektet

Vokterhunder og gjeterhunder gir sauene godt vern mot bjørn, viser et treårig forskningsprosjekt fra Lierne i Nord-Trøndelag. En slik driftsform vil imidlertid kreve betydelig støtte fra det offentlige. En kombinasjon av statlig støtte og omlegging av sauedrifta kan gjøre det lønnsomt å satse på hund som vern mot rovdyr, mener Norsk institutt for naturforskning.

Forsøkene med bruk av vokterhund og gjeterhund i sauenæringa viser gode resultater. Tapene av sau på beite ble sterkt redusert der en kombinasjon av vokterhund og gjeterhund ble benyttet som vern mot bjørn. Selv om lamma ble mindre, ble færre tatt. Kostnadene ved slik drift er imidlertid så store at det er uaktuelt for den enkelte saueier å dekke dem på egen hånd. For framtida må en vurdere erstatningsutbetalingene for sauetap opp mot kostnadene ved bruk av vokter- og gjeterhund, mener forskerne som nå har avsluttet tre års forsøk med bruk av slike hunder i Lierne.

Selv om dagens erstatningsutbetalinger og forvaltningskostnader ble brukt til å dekke gjeterkostnadene for sau i hele kommunen, ville det offentlige måtte bidra med opp til 2 millioner kr. På sikt kan imidlertid kostnadene reduseres mye ved at en legger om sauedrifta og lærer sauene å gå i flokk, mener forskerne. Prosjektet med bruk av vokterhund og gjeterhund i kampen mot rovdyr har resultert i en betydelig kompetanse om slik drift lokalt i Lierne. Flere bønder avler selv opp vokterhunder, og står for opplæring av gjeterhunder og gjeterer til å passe sauene. Det er hovedsakelig Italia og Polen som har vært modeller for det norske prosjektet.

I sluttrapporten fra prosjektet herter det bl.a.:

Prosjektet startet i 1997 med å opprette kontakt med sauebønder i Penningkeisen beiteområde i Sørli. Det ble valgt ut ei forsøksbesetning (160 dala-sau) som ble dressert til å gå i flokk ved bruk av gjeterhunder (Border collie) på innmark. Det ble bygd ei rovdysikker innhegning

ved setra til forsøksverten og i nærheten av høyfjellsbeite. Innhegningene var på ca 20000 m² og besto av 10 strømførende tråder med høy spenning (6000 volt). Sauene ble dirigert på beite på dagtid ved hjelp av 2 gjeter og gjeterhunder og stod inne i kveet på kvelds- og nattestid.

Tidlig i sesongen ble områdene ved setra benyttet, senere i sesongen flyttet flokken til beiteområdene i fjellet. En nabobesetning (70 dala-sau) som benyttet det samme beiteområdet i Penningkeisen på en tradisjonell måte ble valgt som kontroll for å sammenligne vekstevne, døgnrytme og beiteatferd hos sauene. En del lam ble fanget flere ganger i løpet av beiteperioden for å sammenligne vektøkningen med lam i flokken.

I 1998 ble det importert to vokterhunder fra Polen av rasen Polsk Owczarek Phodalanski, også kalt Tatrakund og to vokterhunder av rasen Mastino Abruzzese fra Italia til Lierne. Vokterhundene ble tatt i bruk for å beskytte sauene mot rovdyrangrep i beitesesongen, som også medførte at de rovdyrsikre innhegningene ble unødvendige. Forsøksflokken ble denne sommeren utvidet til ca 270 sau med ei gruppe med spælsau. Sauene ble dirigert på beite i samlet flokk fra morgen til kveld og overnattet i kve av flyttbare elektriske lettgjerdar.

Til sammen 3 gjeter arbeidet i turnus med hver sine 2 gjeterhunder. Frittgående dyr som beitet i det samme området ble valgt som kontroll for å sammenligne vekstevne, døgnrytme og beiteatferd hos sauene. Disse tilhørte nabobesetningen (ca 70 dala-sau) og resten av spæl-besetningen som ikke var med i flokken (ca 150 spæl-sau).

I fase 1999 ble forsøksflokken utvidet til ca 500 sau ved å ta med nabobesetningene som tidligere var benyttet som kontrollgrupper i forsøket, samt en ny besetning fra Nordli. Flokken besto da av tre besetninger med dala, og en besetning med spæl. Sauene ble dirigert på beite og overnattet i et flyttbart kve sammen med vokterhundene. Tre gjeter som hadde med seg 2 gjeterhunder hver, arbeidet i turnus. Det ble samlet inn besetningsdata for de tre forsøksårene fra andre steder i Lierne for å sammenligne tilveksten hos lam med frittgående besetninger.

For å sikre kunnskapsoverføringer fra relevante områder med tradisjonell gjeting og bruk av vokterhunder, ble Ray og Lorna Coppinger fra USA invitert til Lierne tidlig i prosjektet. De meddelte erfaringer fra mer enn 20 års arbeid med vokterhund i Europa og Nord-Amerika. Denne kontakten ga grunnlaget for anskaffelse av vokterhunder fra Europa. Senere i forbindelse med import av vokterhunder ble Mr. Gregorio Rotolo (gjeter, tidligere eier av hundene) og Dr. Paulo Breber fra Italia invitert til Lierne.

STANSET BJØRN

Vokterhundene viste gode egenskaper til å beskytte mot rovdyrangrep. Det ble dokumentert 3 tilfeller hvor vokterhundene stoppet bjørn i angrep på saueflokken i 1998. Hundenes forsvar

var ikke basert på konfrontasjon i form av kamp med rovdyret, men var heller et forstyrrende element i form av sin tilstedeværelse. De italienske hundene viste sterk tilknytning til saueflokken og fulgte selvstendig etter dem både dag og natt. De polske hundene viste imidlertid en sterkere tilknytning til mennesker enn til sauer. Dette kan skyldes tidligere bruk og et langt karanteneopphold ved import av hundene. På dette grunnlaget ble det satset videre på de italienske vokterhundene i gjeterprosjektet, mens de polske hundene ble benyttet andre steder i Lierne.

I løpet av de tre årene ble kun ett lam og ei søye drept av bjørn (0.4 %) fordi de kom bort fra resten av flokken. Til sammenligning var det gjennomsnittlige tapet av frittgående sau i området, som ble erstattet som rovdyrskader, på over 18 %. Det var noe tap av sau i flokken som skyldtes naturlig sykdom og ulykker i forbindelse med forsøket. Dette tapet var størst det første året (7 %), men avtok senere år, (2 %) og (1 %). Den første sommeren var vekstevnen til dala-lam, som ble dirigert på beite 27 % lavere sammenlignet med de frittgående lammene i samme område.

Den andre sommeren var forskjellen redusert til 24 %. Den tredje sommeren var forskjellen 17 %, når alle dala-lam ble sammenlignet med andre frittgående besetninger i Lierne. Vekstevnen til spæl-lam som ble dirigert på beite var imidlertid ikke signifikant mindre enn frittgående spæl-lam.

Denne forskjellen skyldtes i stor grad besetningsvariasjoner uavhengig av forsøket. Spæl-lam som ble dirigert i flokk hadde en bedre tilvekst på utmarksbeite enn dala-lam som ble dirigert i flokk både i fase II (18 %) og i fase III (12 %). Ved en videreføring av tiltaket i Lierne vil det vise seg om forbedringer av flokkegenskapene og eventuelt andre tilpasninger hos sauene kan føre til bedre tilvekst hos lam på utmarksbeite. Flokkegenskapene kan bedres gjennom videre dressur, omlegging til lausdrift og målrettet avlsarbeid. Det er også mulig å gjøre andre tilpasninger i driftsopplegget som kan bedre resultatet av produksjonen.

Prosjektleder Steinar Krogstad og Helle Marcuslund sammen med hundene. (Foto: Leif Arne Holme)

Jeger og gårdbruker siktet i giftåtesaken

Foreløpige analyser foretatt ved Rettstøksikologisk institutt viser at giftstoffet som ble lagt ut som åte i Aurskog-Høland består av beis som brukes til beising av såkorn, opplyser politiadvokat Elisabeth Berge i Økokrim til Våre Rovdyr. Stoffet er svært giftig, både ved berøring, innånding og inntak. De to siktede, en jeger og en gårdbruker hjemmehørende i området, nekter i det tidsskriftet går i trykken fortsatt enhver befatning med saken.

—Det er positivt av denne saken nå er avslørt og anmeldt. Det viser at folk som føler seg fristet til å drive med faunakriminalitet ikke kan føle seg trygge. Opprullingen av denne saken bygger på opplysninger gitt av folk som bor på stedet, sier Morten Bilet, fungerende medietalsmann i Foreningen Våre Rovdyr. Morten tror saker som dette i virkeligheten skader rovdyrhaternes sak. Ulv vil normalt ikke ta giftåter som dette. De kan derimot ta livet av hunder, rev og andre dyr.

Økokrim har siktet to personer etter at de skal ha lagt ut gift i et skogområde i Aurskog-Høland i Akershus. Statens naturoppsyn mener hensikten trolig har vært å drepe ulv.

Begge de siktede er fra området, men benekter ethvert kjennskap til saken. I tillegg til de to siktede er flere personer avhørt i forbindelse med utleggingen av giftåtet.

Alvorlig

Statens naturoppsyn ser svært alvorlig på funnet.

—Det er alvorlig i seg selv å legge ut gift, og forsøk viser at dette kan være en svært farlig gift som kan trenge gjennom huden. Vi oppfordrer derfor folk til å være forsiktige i skogområdene øst for Bjørkelangen i Akershus, sier førstekonsulent Jostein Sandvik i Statens naturoppsyn til Nettavisen.

Forsøk på ulvedrap

Det er foreløpig ikke brakt på det rene hva slags gift som er lagt ut. Giften ble funnet to steder mandag 17. og onsdag 19. juli på bakgrunn av tips. SNO frykter at det kan være gift i flere områder enn det som er funnet hittil.

Førstestatsadvokat Rune B. Hansen i Økokrim sier til Nettavisen at det kan bli aktuelt å utvide siktelsen. Foreløpig er de to siktede etter viltloven, men også straffeloven har bestemmelser om forsøk på dyredrap.

—Vi har valgt å gå forsiktig ut, men jeg kan ikke se bort fra at vi vil utvide siktelsen. Det er sterkt sannsynlig at giften er lagt ut for å drepe ulv, sier Hansen. Brudd på viltloven har en strafferamme på to år, mens det i straffeloven er en øvre strafferamme på seks års fengsel for forsøk på drap av fredede dyr.

Tar sauer

I slutten av juni drepte en ulv 14 sauer som beitet på en halvøy i Bjørkelangsjøen. I tillegg fikk åtte sauer så store bittskader at de måtte avlives. I vinter undersøkte politiet rykter om liknende giftåte, men giften var trolig fjernet før politiet kom til stedet. Det er ikke oppdaget andre tilfeller av slik giftutlegging, men en mann ble i 1998 dømt til 30 dagers ubetinget fengsel etter å ha lagt ut gift i Hattfjelldal i Nordland. Giften var trolig lagt ut for å ramme jerv, men eneste offer ble en kongeørn, opplyser Sandvik.

Ulvejegere legger ut gift i Stor-Elvdal

Dagbladet 16. desember 1999: Ulvejegere i Stor-Elvdal i Østerdalen hevder overfor Dagbladet at de har lagt ut oksekjøtt dynket i gift for å drepe hele ulveflokkene på 11 dyr.

Kjøttet skal være lagt ut flere steder, blant annet nær stedet der en ulv onsdag ble påkjørt av toget. Ikke langt unna ligger gården der en elghund ble drept av ulv sist helg. Giftåtene skal være lagt ut de tre siste dagene. Giftstoffet skal være stryknin, som har en drepende effekt. Ordføreren i kommunen, Øyvind Strand, gir ulvejegerne indirekte støtte. Han sier at han ikke kan gå god for lovbrudd, men at ulven skal bort.

STATENS NATUROPPSYN – SNO – ble opprettet i 1996 som en avdeling av Direktoratet for naturforvaltning. Mens de etablerte naturoppsynstjenestene, som fjelltjenesten, har hatt som oppgave å håndheve statlige grunneierrettigheter, skal SNO vokte og ivareta nasjonale miljøverdier i henhold til Lov om statlig naturoppsyn fra 1996. Naturoppsynsloven er en parapylov som regulerer oppsynsarbeidet knyttet til følgende særlover:

- naturvernloven
- lakse- og innlandsfiskloven
- viltloven
- motorferdselloven
- friluftsløven
- kulturminneløven
- deler av forurensningsloven

SNO skal utvikle et helhetlig naturoppsyn gjennom samordning, koordinering og styrking av det totale naturoppsynet i landet.

SNO kommer til å spille en viktig rolle i rovdyrforvaltningen og overtar en rekke av de oppgavene som før lå under fylkesmennene. Organiseringen av rovviltarbeidet i SNO ledes av Per Espen Fjeld ved Biotop as, som er engasjert for oppgaven i en 75 pst. stilling.

SNO har fra år 2000 overtatt det lokale nettverket på ca. 60 rovviltkontakter i 7 fylker, fordelt på fire regioner. Dette vil neste år antagelig bli utvidet til å omfatte hele Sør-Norge. Den videre utbyggingstakten er ikke bestemt, men totalt vil det på landsbasis bli ansatt flere hundre rovviltkontakter.

Skadedokumentasjon

Rovviltkontaktene skal dokumentere skade på bufe, tamrein og jakthunder forvoldt av fredet rovvilt (bjørn, gaupe, jerv, ulv og kongeørn), som grunnlag for erstatninger.

Bestandsregistrering

SNOs lokalkontorer og nettverk av rovviltkontakter kan raskt bidra til å dokumentere forekomster og bistå i kartlegging av store rovdyr.

Skadefelling

SNO kan under gitte betingelser bistå ved felling av rovdyr som gjør betydelig skade, og ved regulering av rovdyrbestander. Tre stillinger som jegere blir nå besatt. Disse skal stå for organisering og ledelse av rovviltjakt.

—SNO skal føre oppsyn i henhold til det offentligrettslige lovverket. Tjuvjakt og tjuvfiske, som mer angår privatrettslige grunneierforhold også i de tilfelle der staten er grunneier, er ikke vår viktigste oppgave. Ulike typer miljøkriminalitet, som blant annet faunakriminalitet er nasjonale oppgaver som vi skal ivareta, sier Per Espen Fjeld. Han leder korpset av lokalkontorer og rovviltkontakter fra sitt hjemmekontor i Breskelia i Bø i Telemark.

SNOs faste tjenestemenn vil i felten være uni-

Statens Naturoppsyn organiserer rovvilttjeneste

formert med SNOs emblem i gull på mørkeblått på skjorter, jakker og caps. Klær og utstyr i beste kvalitet for all slags vær er kjøpt inn. Rovviltkontaktene vil og etter hvert bli synlig gjennom et SNO logo med undertekst "Rovviltkontakt".

SNO er i første omgang knyttet til våre nasjonalparker og andre viktige verneområder. Tre nye stillinger vil bli opprettet for det nye verneområdet Setesdal vesthei.

SNO skal samarbeide med andre virksomheter som utfører naturoppsyn, bl.a. politiet, Indre kystvakt, Statskog/Fjelltjenesten, fjellstyrene, bygdeallmenninger, villreinutvalg, kommuner, fylkeskommuner og lokale oppsynsfolk. SNO skal koordinere oppsynet som utføres av disse.

SNO skal også drive med veiledning og informasjon, og gjennomføre opplærings- og kompetansetiltak.

—De som er ansatt i SNO for å utføre oppsynsoppgaver, er folk som er meget godt kvalifisert for oppgaven. De har bakgrunn fra politifaglig miljø, eller fra naturfaglig/utmarksbiologi. SNO har vært heldig å få godt kvalifiserte søkere.

—SNO skal ikke gjennomføre et stivbeint oppsyn. I tillegg til oppsynsoppgavene i forhold til lovverket, er vår viktigste oppgave å drive informasjon og veiledning til folk som vi møter ute i naturen. Vi vil ikke gå med stoppeklokke under villreinjakt og kontrollere at jaktkortet er merket i det øyeblikk et dyr er skutt. Men vi vil reagere raskt mot forurensning, hærverk på kulturminner og faunakriminalitet.

—SNO vil overta rovviltoppgaver knyttet til skadedokumentasjon og bestandsregistrering fra fylkesmennene. Det er også bevilget midler til nasjonale jegerstillinger. Disse skal lede jakt på skadedyr og regulering av bestander, som jakten på hybridulvene i Østfold, som etter vår oppfatning var vellykket. Det samme gjelder jakten på ulven "Fenre" i Vest-Agder. SNO skal utføre sine oppgaver i henhold til gjeldende lover og bestemmelser på en nøktern og effektiv måte. Våre folk bør ikke markere sterke meninger og holdninger til de politiske sidene ved rovviltspørsmålet. Ved faglig dyktighet og objektiv saksbehandling skal vi vinne tillit hos alle berørte parter. Vi må være flinke til å knytte til oss folk med lokalkunnskap. Våre folk må også være godt oppdatert på ny kunnskap om rovvilt.

—Vi vil satse mye på kompetanseheving, og har gjennomført det første forsøk på det som skal bli til et grunnkurs for rovviltkontakter. 40 av rovviltkontaktene deltok på dette. Kurset omfat-

tet kunnskap om arter, utvikling av bestander, sportegnvedrøring m.m. Det ble lagt betydelig vekt på tolking og dokumentasjon av skader på bufe. Deltakerne fikk bl.a. i oppgave å tolke skader på et betydelig antall kadavre, som ble flådd og vurdert under veiledning av veterinær og folk med lang erfaring i tolking av rovviltskader.

—Ellers er vi opptatt av å knytte kompetanse mellom regioner og fylker med tanke på en helhetlig landsomfattende behandling av saker.

Åpen rovdatabase

DN sentralt arbeider nå med en ny rovdatabase for alle meldinger om forekomster av rovdyr, skadesaker og erstatninger. Når denne er ferdig utprøvd, vil den bli tilgjengelig for alle på nettet. Bare personopplysninger vil bli skjermet. Dette bygger på vilje til full åpenhet i disse sakene.

SNOs rovvilttjeneste skal også utgi et nyhetsblad med fagstoff for at rovviltkontaktene kan være best mulig oppdatert. Det vil bli holdt årlige samlinger med oppfølging og diskusjoner.

—Det kan være tøft å arbeide med rovvilt saker i felt. Vanskelige situasjoner kan oppstå. Det er derfor viktig at våre folk er godt integrert i lokalmiljøene og har vunnet tillit ved sin opptreden. Det er ikke nok at de er faglig dyktige. De skal også være dyktige til å omgås mennesker.

Per Espen Fjeld organiserer SNOs nye rovvilttjeneste.

Per Espen Fjeld:

Soneinndeling eneste veg for rovdyrbestander i Norge

Soneinndelingen er eneste farbare veg for å bevare bestander av de store rovdyrene i Norge, mener Per Espen Fjeld. Han tror selv området for enkelte rovdyr vil ende opp noe mindre enn det som er foreslått, men at rovdyrene innenfor de avgrensede områdene, der det fra før av er lite husdyr på utmarksbeite, må få et sterkt vern. Utenfor disse kjerneområdene må myndighetene vise handlekraft ved å skyte enkeltdyr og hindre at familiegrupper av f.eks. ulv får anledning til å etablere seg. Bare på den måten kan konfliktnivået i rovdyrsaken reduseres til et akseptabelt nivå, mener Fjeld.

—I vårt land er det et sterkt politisk ønske om at vi skal ha levedyktige bestander av de store rovdyrene. Skal vi greie det, må vi ta utgangspunkt i fornuftige bestandsmål, og skyte rovdyr som oppholder seg utenfor kjerneområdene. Her må myndighetene opptre pragmatisk og vise handlekraft for å få tillit.

—Når det gjelder områder der vi skal ha rovdyr, må nok husdyrnæringen vurdere driftsformen. En del av problemene kan kanskje løses ved tekniske midler. Vi vet at ulven er sky, og ikke hopper over selv enkle gjerder. Men gjerde avbrutt av en fjellnabb, eller som har åpninger, kommer ulven forbi. Et annet spørsmål er det om ulven etter hvert vil lære seg å forsere gjerder.

I en del områder vil en mulighet være å ha sau inngjerdet på kulturbeite i innmark, der sauene kan tas inn på natta eller i et nattekve, omtrent slik som det drives med geit. På større utmarksbeiter kan det kanskje også være noe å hente ved å bygge enkle nattefjøs. Forsøkene med store vokterhunder, bygd på erfaringer fra andre land i Europa, er interessante. Ved utmarksbeite i fjell og skog, der sauene er spredt i små grupper over et stort område, er ikke gjeting og tilsyn et realistisk alternativ. Slik forholdene er i store deler av landet, er det vanskelig å tenke seg at rovviltproblemet kan løses ved gjeting.

OMLEGGING STØRRE TRUSSEL ENN ROVDYR

Uansett står sauene næringen foran omfattende omlegginger. Mens næringen driver med dårlig lønnsomhet og en timebetaling på 20–50 kr, er den politiske viljen til å opprettholde de høye subsidiene sterkt nedadgående. Dette er en langt større utfordring for næringen enn økende rovdyrstammer. Det er et stort spørsmål hvor mye sau vi skal ha i landet, og hvor mye sau det ville vært om næringen hadde vært drevet etter rene markedsprinsipp. Å opprettholde den politiske viljen til et sauehold så omfattende som dagens, blir nok en like stor utfordring som rovviltproblemerne.

Når det gjennom media fokuseres sterkt på

Av Ottar Johansen

Per Espen Fjeld er engasjert av SNO for å lede organiseringen av arbeidet med rovdyr. Han er dermed en sentral skikkelse i myndighetenes rovdyrforvaltning. Hvor står han i rovdyrsaken? Fjeld begynte som fuglekikker, er biolog og har lang erfaring fra rovdyrforskning bl.a. i Arktis og Sibir, han er jeger, og har i en periode også drevet småbruk med sau.

dyrevernhensyn når rovvilt tar sau, glemmes ofte det som skjuler seg bak begrepet "normaltap". Normaltap er det tapet som aksepteres når sau beiter i utmark, ofte en 3–5 % tap. Bak dette tallet skjuler det seg også mange tragedier. Sykdom, ulykker, forgiftninger, parasitter, m.m. Jeg har selv opplevd sau som ble spist levende av fluelarver. Det var et ubehagelig syn. Arbeidet med tap av sau må ha som mål å få ned det totale tapet uansett årsak. Normaltap rammer de fleste i så lite omfang at det ikke spiller noen rolle for økonomien i driften, mens rovdyr kan slå veldig hardt ut i enkelte områder og enkelte besetninger.

Vi må ha full forståelse for at det er toft for en gårdbruker å finne halve besetningen drept og lemlesta, med avrevet jur osv. Gårdbrukerne har som regel drevet med matproduksjon basert på høsting av utmark i generasjoner. Når de opplever en tragedie på nært hold, teller de ikke erstatningskroner.

Her gjelder det å finne løsninger. Med store bestander av rovdyr, vil vi få flere konflikter med sau, og tamrein, som er et vel så stort problem nordover i landet. Sauenæring og rovdyrvernere må bli flinkere til å snakke med hverandre og ikke mot hverandre.

MULIGHETER I UTMARKSNÆRING

Per Espen er også engasjert i utmarksnæringsprosjekter. Der er det eksempel på store grunneiere som har drevet stort med sau, som har valgt å slutte og i stedet satse profesjonelt på innlandsfiske. En eiendom med ett årsverk på sau, har nå, etter beskjedne investeringer, tre årsverk på fiske og foredling for bl.a. eksport. Med fangst av ti tonn fisk, oppnås en timebetaling på 200 kr, mot 20–50 kr for arbeidet med sau. Kun få grunneiere vil ha mulighet til en slik omlegging, men de fleste steder finnes muligheter for tilleggsnæring som kan styrke små landbrukseiendommer.

—Et viktig poeng er at mest mulig av foredlingen bør tilbakeføres til bygdene. Bygdene er mange steder i dag rene råvareprodusenter, mens mesteparten av verdiskapningen ligger i videreforedlingen. Jeg kan vise til eksempler på sauebønder som har kjøpt tilbake sitt slakt for videreforedling, noe som har gitt gode arbeidsinntekter med produksjon av pinnekjøtt, fenalår, sauekurv m.m. Dette gir langt bedre lønnsomhet enn ren råvareproduksjon, og så smaker det så mye bedre da.

Per Espen mener at gårdbrukerne også bør utnytte mulighetene til å selge jakt, fiske og naturopplevelser. Her vil naturlig mangfold være et viktig fortrinn. Det er stor etterspørsel etter elgjakt og småviltjakt. Hvis en grunneier også kan tilby variert jakt i kombinasjon med flotte naturopplevelser, blir opplevelsene desto større. Mulighet for å se og jakte tiur i et område med skikkelig gamle trær fasinere mange.

Han tror større satsing på utmarksnæring vil bli mer attraktive arbeidsplasser for dagens velutdannede bygdeungdom, enn bare å produsere gras, stappe det ned i en sau, få ut lam, sende dem på beite om våren, og til slakting om høsten, for å si det litt enkelt.

—Vi ønsker ikke tomme bruk i Norge, der bjørkeskogen etter to — tre år tar over dyrka mark og kulturbeite. Byfolk ønsker å kose seg med bygdekultur, men stikker over grensa til Sve- rige når de skal kjøpe mat. Dette er dobbeltmoral! Etter min mening bør mest mulig av det vi spiser høstes ut av det som produseres bærekraftig på våre utmarksområder. Det er miljøvenn- lig, uten kunstgjødsel og gift. Kvali- tetsmat som det vi kan hente ut av en bærekraftig natur, bør vi være villig til å betale for. Jeg er overbevist om at det er et marked for det.

Det hadde vært moro å være land- bruksminister en stund, sier Fjeld ironisk med et smil om munnen. Da ville jeg stilt krav til at landbruket utnyttet de store ressursene som fins i utmark m.m.

ØKOLOGISK PÅVIRKNING

—Men dagens sauenæring har negativ innvirkning på mangfoldet i fjellnaturen?

—Det har den. Dessverre er ikke alt sauehold bærekraftig og jeg er ikke overasket over det Tarald Sel- dal har påvist i sin forskning. Beite- trykket er i en del områder meget høyt. Jeg kjenner selv godt til fjel- lområder der jeg med blotte øyet kunne konsta- tere at her hadde det skjedd nærmest en økolo- gisk katastrofe. Når det produseres kjøtt på inn- marksbeite, tilføres det hvert eneste år store mengder næringsstoffer i form av kalk og gjøds- ling. I beiteområdene i fjellet tas det gjennom årtier ut store mengder næring, uten at noe føres tilbake. Dette antar jeg vil påvirke næringsbala- sen og veksttilgangen i fjellet.

Landbruksnæringen, som mottar betydelig offentlige subsidier, er ikke underlagt samme krav til konsekvensutredning, som andre som gjør inngrep i naturen. Det burde være i næringens interesse å se hva som f.eks. er riktig antall sau på en eiendom. Dette vil også kunne få betydning for en sauebestands helsetilstand, tilvekst og tap. Mange lam som finnes døde i fjellet, spises av rovdyr i det de er i ferd med å krepere av sykdom eller underernæring. Vi finner det grotesk når ravn hakker ut øyet på et levende lam. Men ofte ligger lammet og dør av sykdom når raven kommer.

FRA UTRYDDING TIL FREDNING

Per Espen reagerer også når det ønskes erstat- ning for at rovdyr tar vilt. Ville dyrs naturlige adferd mot hverandre virker meningsløst å regu- lere med erstatninger. Om det er et dyre- vernspørsmål når et rovdyr opptrer ut fra sin naturlige atferd, og tar sau, er vel antagelig tvil- somt understreker han.

—Men vi må ikke glemme at det ikke er lenge siden vi hadde en offentlig utryddingskampanje

av rovdyr for at vi fritt kunne utnytte utmarksbei- tene. Når dette etter 150 år så vidt har lyktes, snur myndighetene tvert om, og sier at vi igjen skal etablere rovdyrbestander i landet. Sauenær- ingen ble premiært for å utrydde rovdyr, og så nærmest over natten blir rovdyr vernet. Vi må ha forståelse for at dette oppleves problematisk for en næring som har utviklet seg over lang tid til helt andre forhold.

—I rovviltpørsmålet er det sterke motsetnin- ger. Ulven har kommet i fokus fordi folk frykter

at den kan være farlig også for mennes- ker. Vi ser at ulv har tatt jakthunder i tillegg til mye sau. Vi har også vilt- stammer som representerer en betyde- lig verdi. Jeg tror derfor at det ikke er vil bli aktuelt med en stor ulvestamme i Norge. Vi ender nok opp med å ha en liten, avgrenset stamme. Med ulvens sterke reproduksjon, og evne til å eta- blere familiegrupper også langt fra kjerneområdene, kommer vi til hele tida å måtte skyte ulv.

—Risikoen for å bli angrepet av en ulv er nok ubetydelig. Ulven oppfatter ikke mennesket som et byttedyr. I biologien er imidlertid ingen ting 100%. Vi snak- ker hele tiden om sannsynligheter for ting, og sannsynligheten for at ulv skal utgjøre en trussel for mennesker er for- svinnende liten. Ulvens skyhet mot mennesker vil bli påvirket av blant annet jakt på den. I dag felles allerede en del individer gjennom skadefelling, og noen også gjennom ulovlig jakt.

Per Espen Fjeld har arbeidet med isbjørn i Arktis og Sibir.

FVR FOR SVART/HVIT

—Hvordan ser du på Foreningen Våre Rovdyr og hvordan kan vi oppnå mer positive holdninger til rovdyrene?

—Jeg oppfatter Foreningen Våre Rovdyr som en ganske ytterliggående front på den ene siden av rovdyrkonflikten. Den har stor faglig styrke, og det er ingen tvil om at den opptrer forholdsvis saklig. Jeg mener imidlertid at foreningen har mye mer å hente ved å snakke med næringen og noen ganger strekke ut en hand. Dere er flinke til å drive informasjon, men kanskje for svart/hvitt noen ganger når følelsene blir sterke. Foreningen bør også innrømme at det i mange år framover også vil være nødvendig å skyte en del ulver. Foreningen bør også noe tyngre ta inn over seg at et levende sauehold er en forutsetning for det boset- tingsmønster og det kulturlandskap vi setter stor pris på her i landet. En viktig årsak til konflik- tene og de sterke holdningene er stor uenighet om de faktiske bestandstallene. Klarer man å oppnå enighet om dette vil diskusjonene straks være på et bedre spor og mer løsningsorientert. God bestandsovervåking, utnytte lokalkunnskap, og masser av informasjonsarbeid er veien mot dette. Her bør foreningen kunne finne gode oppgaver. Foreningen spiller også en viktig rolle i rovvilt- diskusjonen i et demokrati hvor alle skal slippe til med sine meninger.

For ordens skyld gjør FVR oppmerksom på at Fjeld i derte intervjuet tillegger foreningen flere meninger og holdninger den ikke har.

Sau på beite

—Det jeg ønsker mest nå, er at naturvernorganisasjonene kan gå sammen og presse på myndighetene for å bevilge midler til videre forskning, sier Tarald Seldal, som har lagt fram forskningsresultater som viser at sauer på beite skader høyfjellet.

Forskningen som er utført hittil, viser at sau på beite har dramatiske effekter på fjellets økologi og fortrenger viltet som naturlig hører hjemme i høyfjellet. Seldal var invitert som foredragsholder på Foreningen Våre Rovdyrs årsmøte, og presenterte der sine resultater så langt. Det ble i fjor søkt om midler fra Norsk forskningsråd til gjennomføring av nye forsøk i stor skala i fjellområder, men forslaget ble avslått. Det er i år på ny søkt om forskningsmidler, og Seldal håper på et positivt svar i høst.

Seldals forskning viser at hele den økologiske kjeden i høyfjellet forstyrres av beitepresset fra 2,5 mill sau som slippes på beite om våren. At de store rovdirene er fratatt sin naturlige plass i fjellet, virker også inn. Men fraværet av rovdyr har kanskje enda større effekt i skogsområdene, som har store bestander av hjortevilt. Forskningsresultatene som ble presentert, bygger på tre års studier i Setesdals-, Ryfylkeheiene og på Hardangervidda som professor Gøran Høgstedt og forsker Tarald Seldal ved Universitetet i Bergen har gjennomført. De konkluderer med at sauenæringen ikke er bærekraftig på lang sikt.

—Når en slipper 2,5 millioner sau på beite i en kort sommersesong, kan en ikke vente annet enn at det får følger for et skjørt økosystem. Sauen beiter effektivt ned de mest næringsrike plantene som viltet, både rein, smånagere og ryper, er avhengige av. I de undersøkte fjellområdene viser det seg at ryper ikke trives i områder der sauen beiter, og at harer bare ble påvist i områder hvor det ikke beitet sau.

Sauebeiting truer fjellfaunaen

Mye tyder på at Høgstedt og Seldal har løst gåten omkring de store lemenårene. Og kan dette også fortelle oss noe om hvorfor snøugla og fjellreven er i ferd med å forsvinne fra mange fjellområder? Mye tyder på at det er plantene som styrer det hele og at beitende sauer nå truer samspillet i den norske fjellheimen. Den skandinaviske høyfjellsnaturen er unik i europeisk sammenheng, med høyt spesialiserte arter som ryper, fjellrev og snøugle. Som en følge av ekstreme klimaforhold og kort vekstsesong, er dette også våre mest sårbare naturområder. Artene som lever her har på ulikt vis tilpasset seg de barske forholdene. Typisk for mange av dem er at de iblant opptre i stort antall, for så nærmest å forsvinne. Dette gjelder ikke minst for lemen som enkelte år kan oversvømme fjellviddene og i andre år nesten ikke er å se.

Lemenår

I et lemenår lever rovviltet godt og kan fostre opp store ungekuil. Arter som jordugle og myr-

Blåbærling og blåbær er en viktig næringskilde for et stort antall dyr og fugl. Ikke rart at bjørnen har valgt å legge sitt vinterhi til blåbærbevokst gammel maurtue, konstaterer forsker Tarald Seldal.

skader høyfjellets økologi

hauk er typiske smånagerspesialister i fjellet og hekker i enkelte fjellområder bare i gode smånagerår. Dermed har svingningene i bestandene av lemen og andre smånagere betydning for en stor del av artsmangfoldet i fjellet. De store lemenårene og sammenbruddene har opptatt fjellvandrere i all tid, uten at noen har kunnet finne en god forklaring på fenomenet.

Plantene forsvarer seg

Og forklaringen på de regelmessige svingningene ser ut til å være å finne hos plantene! Selv om plantene ikke kan flytte seg unna planteeterne, forsvarer de seg likevel på ulikt vis. Rosebuskens torner er én måte å forsvare seg på, andre planter er giftige både for mennesker og dyr. Det viser seg også at planter som normalt ikke er giftige, kan produsere forsvarsstoffer, såkalte antibeitestoffer, når de utsettes for beiting. Og her ligger kanskje forklaringen på lemenårenes sammenbrudd, hvor det med ett legger død lemen over alt.

Finstemt samspill

Forskerne er i ferd med å nøste opp et fint samspill mellom planteeterne og plantene, hvor sammenbrudd i nærings situasjonen og dyrebstander er naturlige innslag. Dermed er plantene selv med på å regulere dyrebstandene, slik at de ikke beites like hardt hvert år. Men hva skjer når det hvert år introduseres to millioner sauer i dette miljøet?

Hard beiting

Sauen er en drøvtygger som ikke rammes av plantenes forsvarsstoffer på samme måte som insekter, lemen og rype. Dermed utsettes plantene hvert år for hard beiting. Som en følge av dette vil innholdet av forsvarsstoffer i plantene være permanent høyt. Dermed ligger ikke forholdene til rette for de store toppårene for arter som rype og lemen som tidligere inntraff med fire til fem års mellomrom. Utbyttet av rypejakta har enkelte steder blitt redusert med 90 prosent sammenlignet med utbyttet tidligere dette århundret da det var betydelig mindre sau i fjellet.

I tillegg medfører sauens beiting at de viktigste beiteplantene i fjellet får problemer med å formere seg, og utkonkurreres av næringsfattige planter som ikke beites verken av sau eller vilt. Den viktige beiteplanten vier har enkelte steder på Hardangervidda nærmest dødd ut som en følge av sauebeitingen. Det er også påvist opptil 30 ganger mer rype i ubeitete områder enn der sauen beiter. Smånager toppene er mindre tydelige og jaktutbyttet dårligere i hardt belastede områder. Også villreinenes livsbetingelser forringes ved at vieren ødelegges og lavmattene slites ned av de store saueflokkene.

Alarmerende Og det er flere alarmerende signaler om at noe er galt i fjellnaturen. Tidligere hekket flere snøuglepar på Hardangervidda i gode smånagerår, men siden 1971 har ikke snøugla hekket en eneste gang. Fjellreven er en annen smånagerspesialist som er helt avhengig av de

store lemenårene. I disse årene kan den fostre opp store ungekull, opptil 12 unger i ett hi. I årene mellom toppårene er dødeligheten for fjellreven stor, men på grunn av de store ungekullene er det alltid noen rever som overlever til neste toppår og kan føre arten videre. I de siste tiårene har fjellreven lyktes svært dårlig med ynglingen, og man regner i dag med at det bare er 15 dyr tilbake på Hardangervidda. Fjellreven regnes også som vårt mest truede pattedyr. Det er påvist klar sammenheng mellom sauens beiting i høyfjellet og nedgangen i artsmangfoldet. Dette rammer både lemen, rype, villrein, snøugle og fjellrev. I og med at Norge har forpliktet seg til å ivareta det naturlige artsmangfoldet, reiser dette viktige spørsmål omkring bruken av fjellområdene som sauebeite. Nærmer vi oss en grense for hvor store mengder disse sårbare områdene kan tåle?

Forskningsresultatene ble presentert i en senere prisbelønt film i "Ut i naturen" i NRK i mars i fjor. Siden har det rast en til dels bitter debatt om Bergens-forskernes resultater. Sterkeste opposent er forsker Atle Mysterud ved universitetet i Oslo. Mysterud søker selv forskningsmidler til et prosjekt som Bergensforskerne mener er mistenkelig likt deres eget!

I en kronikk i Dagbladet konkluderer Mysterud slik:

Det har opplagt effekter at 2,5 millioner sau beiter i utmark. Bør vi være føre var og ikke slippe sauene ut til våren? Min klare mening er NEI. Det har tross alt beitet sau i utmark rundt 1860, når øvrig husdyrhold og slåttebruk medførte en høyere utnyttelse av utmarksområdene enn i dag. Det er legitimt å stille spørsmål om hvilke effekter sauebeiting har på øvrig dyreliv og vegetasjon, men uten å ty til en så lettvinnt argumentasjon som den Seldal benytter.

Seldal og Høgstedt svarer i en ny kronikk og tilbakeviser kritikken. Det pekes nå på at dagens saueraser trenger dobbelt så mye for pr. individ som sauen for hundre år siden, og at beitingen i tidligere tider ikke foregikk i høyfjellet, men i de lavereliggende stølsområdene.

Av Ottar Johansen
Kilde: Diverse
pressemeldinger og
rapporter.

Lemenårene er en viktig forutsetning for artsmangfoldet i fjellet. Sauebeiting aktiviserer antibeitestoffer i forplantene, og hemmer utviklingen av lemenår. [Foto: Ottar Johansen]

NÅVÆRENDE LEDER, Berit Lind, forrige leder, Morten Bilet, og første leder, Paul Granberg, lurer på hvor vi skal lete for å finne bjørnen. (t.v.)

UNGDOMMEN KOM - Bjarne Norsteien (15) og Øystein Ree (14) hadde håpet å få se bjørn, men måtte nøye seg med noen "svenske flickor". (Nederst t.v.)

RADIOKONTAKT MED RENSJØBINNA

Sør i Ljørdalen i Trysil oppdaget Jørn Grønnebekk midt i mars i år ferske bjørnespor i vårsnøen. Han fulgte sporene bakover, og oppdaget et flott bjørnehiet som nylig var forlatt. Dette bjørnehiet var et av målene da deltakerne på årsmøtet i Foreningen Våre Rovdyr tidlig søndag morgen etter lørdagens innholdsrike årsmøte, dro på bjørnetur i traktene rundt Fulufjellet.

I liene rundt Fulufjellet ser bjørnene ut til å trives. Her er det lite bebyggelse, og fra et trygt utsiktspunkt opp i fjellsiden kan de lett holde oversikten over det som rører seg i omegnen.

Bjørnehiet var gravd ut i ei stor maurtue. Nå blomstret blåbærlyngen livlig. Det var tydelige spor etter bjørnen rundt hiet, ei fin "solseng", småtrær som var brukket ned, og trær med kløremerker der bamsen hadde prøvd klørne.

—Sannsynligvis har hiet vært brukt av en ung hannbjørn, sier Erling Mømb, en av guidene på bjørneturen. Den er ikke radiomerket.

Etter å ha opplevd hiet og bjørnens tydelige nærvær, kjørte vi en drøy mil inn i Sverige til østsida av

Fulufjellet for å peile b...
stad allerede konstatert
binna og dattera Børrin
var i aktivitet. De to ha
merket, var kanskje og
bare ca. en kilometer
holde seg skjult for me
Noen hadde nok håpt p
fjerne, men var forno
dre meter unna levde e
svensk—norske bjørne
Rensjøbinna har fått
radiomerket, og følges
bjørneprosjektet. Like
Rensjøbinna, Borregån
kjønnsmoden alder. G
lighet for at den kan li
området er sikkert me
av jobben.

Erling Mømb og R
serte som på fritid ogs
fylkesmannens miljøv

bjørn. Her hadde Rune Bjørn-
stet den radiomerkede Rensjø-
bjørn som også er radiomerket,
men ungene, som ikke er radio-
merket, er inne i den glisne skogen,
sanna. Bjørnefamilien valgte å
gjøre menneskene denne gangen.
Rune vil å få et gløtt av bjørn i det
med å vite at bare noen hund-
re av hovedpersonene i den
standen.

5-6 ungekull siden den ble
øye av det svensk-norske
er det bare ei binne etter
som har levd fram til
alt som det skal, er det mu-
ngar neste år. 3-4 hanner i
nn villig til å gjøre sin del

de Bjørnstad er rovdyrinteres-
driver med radiopeiling for
navdeling.

En pris som varmer - og gjør det lettere å stå på videre

Av
Johan Storm Nielsen

Johan Storm Nielsen og Lars Johan Berge er tildelt den første Rovdyrprisen fra Foreningen Våre Rovdyr for sin uredde og utholdende innsats for rovdyra i Nord-Trøndelag og Norge. Fylket har noen av landets kjerneområder for bjørn, og rovdyrdebatten har derfor vært hard.

FØRST EN TAKK TIL ÅRSMØTET i foreningen for den meget hyggelige og overraskende tildelingen av Rovdyrprisen for år 2000 sammen med Lars Berge, ledsaget av Viggo Rees fine ulvetegning. Det varmet virkelig.

Mitt første møte med de store rovdyra skjedde på Zoologisk museum i Bergen. Dit ble vi tatt med av våre foreldre når været var for dårlig til å dra på tur til Byfjellene. Her ble utvilsomt nysgjerrigheten og interessen for naturfagene vekket.

Den første konkrete naturvernsaken som skikkelig engasjerte var utbyggingsplanene for Otravassdraget i Setesdalen midt på 60-tallet. Da arrangerte elevlaget ved Bygland praktiske skogskole studiering i naturvern og Ragnar Frislids bok om det klassiske naturvernarbeid var obligatorisk og skjellsettende lesning. Etter endt skog- og jordbruksutdannelse gikk vegen "tilbake til naturen", til konas foreldregård Svarva på Snåsa. Endelig skulle naturromantikerne få prøve seg i praksis. Takket være konas lærerlønn og visstnok en stor porsjon stahet og utholdenhet, kom vi noenlunde helskinnet gjennom diverse utbyggingsfaser. Gårdsdriften er i dag basert på skog, melk og kjøttproduksjon i et løsdriftsfjøs, og vi ser fortsatt rimelig lyst på fremtiden for landbruket.

Utkantkommuner som Snåsa i indre deler av landet sliter med en gammel holdning om at naturen bare har verdi når den taes i bruk av landbruket og all forvaltning er dessverre innrettet mot dette. Selv om det er en økende forståelse for egenverdien av urørt natur har dette ikke blitt oppfattet av de lokale naturforvaltningsnivåene.

En stadig økende antall snøskutere og politikernes meget liberale dispensasjonspraksis førte i sin tid at jeg engasjerte meg i å få strengere snøskuterregler. Det medførte blant annet at våre tre døtre pent bad om at jeg ikke engasjerte meg i dette,

fordi de ble mobbet av det på skolen. Nå har de flyttet hjemmefra og rovdyrengasjementet blir applaudert.

Med min landbruksbakgrunn har jeg følt det

som påkrevd å avsløre bondeorganisasjonenes sterke ensretting og til dels omfattende miljøfiendlighet i alt som berører areal- og artsfredning. Distriktsavisenes sterke binding til landbruksorganisasjonene og agerende redigering i rovdyrsaken har medført et stort behov for å få inn motforestillinger.

Når en stort sett omgås bare bønder, har dette ikke alltid vært like lett. Da har det ofte vært godt å ha Viggo Rees faglige og medmenneskelige støtte i ryggen. Paul Granbergs lune og uhyre skarpe betraktninger over telefonen har også varmet.

En må vel etter hvert kunne fastslå et de store rovdyra omsider er kommet tilbake for å bli, men det er fremdeles mange skjær i sjøen. Myndighetene og en del politikeres manglende forståelse for at nasjonal miljøpolitikk ikke kan styres av personer tilknyttet næringsinteressene, har gjort en ytterst skeptisk til alt som smaker av lokal forvaltning. Dette har hittil kun medført at miljøet er blitt taperen. Det er illevarslende at det i forbindelse med de store nasjonalparkutvidelsene nå blir lagt opp til omfattende lokal forvaltning, antagelig for å få lettere gjennomslag for fredningen og for å dempe støynivået.

Enkelte av de største miljøorganisasjonene har nok litt for lett latt seg bløffe av sine alliansepartnere i landbruksorganisasjonene, fordi de har manglet tilstrekkelig landbruksfaglig kompetanse. Under slike forhold er det viktig å ha en organisasjon som FVR, som ubundet av næringer har kunnet målføre klare problemstillinger og klare verdivalg som ingen politiker eller byråkrat har kunnet vri seg unna.

For meg handler bevaring av det biologiske mangfoldet i intakte økosystemer om fundamentale ukrenkelige livsverdier som en ikke kan kjøpslå med. En gang skal en se seg tilbake, og da vil jeg vite at jeg i hvert fall har prøvd å yte mitt lille bidrag. At det bokstavelig talt blir satt pris på, var derfor meget hyggelig, og gjør det lettere å stå på videre.

Det er vårt ansvar å ivareta hele arts mangfoldet

Av Lars Johan Berge

JEG VIL MED DETTE TAKKE for den æren foreningen har vist meg ved å gi meg årsmøtepris for år 2000. Jeg tar imot den med stor glede, ydmykhet og stor respekt. Ikke minst satte jeg pris på at prisen ble konkretisert i det vakre ulvehudet laget av Viggo Ree. Det får hedersplassen i stua her i Nordli!

Jeg har også skrevet en litt større artikkel som er en redegjørelse for hvorfor jeg som teolog og daværende sokneprest gikk inn i kampen for rovdyrene. Det er tanken at det hele skal utvides til en bok av litt mer faglig karakter.

Hvorfor har jeg forsvart rovdyrenes eksistensrett og plass i norsk fauna?

Som sokneprest i Lierne fikk jeg spørsmålet om sau og bjørn bokstavelig talt i fanget og måtte ta stilling til det, rett og slett fordi problemet forelå og fordi kirken bekjenner

troen på en Gud som skapte himmel og jord med hele sitt innhold.

Kristen skapertro og økologi er nært beslektet i sin vekt på helheten og sammenhengen i naturen og at vi som mennesker er en del av "det store spelet". Dette betyr at vi som mennesker ikke er hevet over naturen og dyrene, men er nedfelt i naturen og er en del av den. Dertil har naturen og dyrene som skaperverk sin egenverdi og dyrene er våre nærmeste slektninger. Vi har ingen rett til å behandle natur og dyr som verdinøytralt råstoff for utøyet økonomisk eller industriell virksomhet.

Dette synet fikk for meg konsekvenser.

1. Vi har ansvar for å ivareta alt liv og hele arts mangfoldet. Det finnes ikke noe som kan kalles "skadedyr". Alle arter og dyr har livsrett og en rett til å leve i sine områder og på sin naturlige måte.

2. Husdyrholdet må bygge på prinsippet om alle dyrearters og dyrs livsrett. Hele vårt landbruk må bygge på driftsformer som arbeider med naturen, ikke mot den.

3. Det er vår plikt som mennesker å tale de svakes og målløses sak. I dette tilfellet er det både sau og rovdyr. Det er driftsformen med

frittgående sau som skaper problemet og som fører til tragedier både for sau og rovdyr. Det er ikke mulig å unngå dyretragedier eller verne om arts mangfoldet så lenge Norge ikke som andre europeiske kulturnasjoner gjeter sau eller holder sau på innhegnet jord. Det må bli slutt på geværpolitikken. De økonomiske midlene må vris fra erstatning til forebygging, f.eks. i form av gjeting på heldøgnsbasis slik det gjøres overalt i Europa.

4. Dertil er det hele et demokratisk problem. Det er et faresignal når evnen og viljen til konstruktiv og nyansert debatt om konflikten mellom sau og rovdyr reduseres til en maktkonflikt om beiterett, dvs. retten til å utøve beiteretten på en bestemt måte, i dette tilfellet med frittgående sau. Flertallet av det norske folk ønsker rovdyrene som en naturlig del av norsk fauna. Jeg kan på ingen måte akseptere at en ytterst liten del av befolkningen, i dette tilfellet saueholdere, skal kreve en eksklusiv rett til å bestemme hvordan norsk natur og fauna skal være sammensatt. Norsk sauehold er en sterkt subsidiert næring. Det er svært nødvendig for næringens fremtid at måten den utøves på lar seg forene med nasjonalt bestemte mål om artsvern.

5. Konflikten mellom sau og rovdyr er et utmerket testspørsmål på om norsk distriktpolitikk er økologisk bærekraftig og om Norges uttalte vilje til å være en foregangs nasjon i natur- og miljøvern er mer enn ord. Hittil er det tvilsomt om testen er bestått. Den gamle geværpolitikken har fortsatt prioritet, mens det som kreves er omlegging av driftsformene i saueholdet. Her holder det ikke med vakre ord. Her kreves politisk vilje og evne til endring, og det raskt!

6. Vi må få et totalforbud mot at sau slippes fritt på beite i kjerneområdene. Pengestrømmen må vris fra erstatning til forebygging. Her i Lierne har det pågått et forsøk med gjeting av sau som viser at problemet med rovdyrdrept sau forsvinner med gjeting. Dessuten blir det totalt billigere for samfunnet. Så får vi leve med at slaktevektene på lammene blir litt lavere.

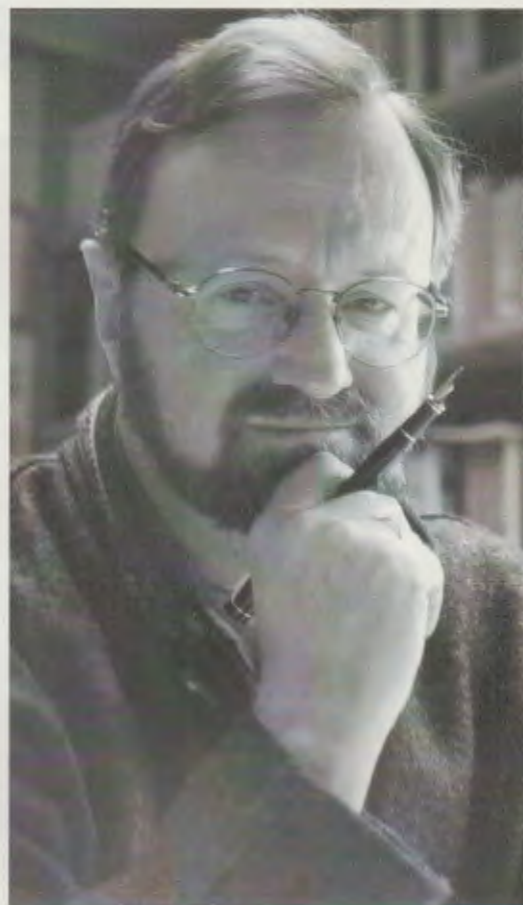

Foto: Terje Solberg, Trønder-Avisa

Viggo Ree
dels av ut-vidnes
Dmitry Bibikov
15.03.89

ПОВЕДЕНИЕ ВОЛКА
(о поведении волков)

VARGENS BETEENDE

Vetenskapliga rapporter

Referat från ryskan
av
Elis Pålsson

MOSKVA 1980
ELMHULT 1984

NY RUNDE MED "RAPPORT 30- SKANDALEN"

13 år gamle nyheter blir som nye i norsk presse våren 2000

Av
Viggo Ree

Nationen og Østlendingen sørget i april og mai 2000 for å blåse liv i en 13 år gammel ulvesak. Den meget omtalte "Rapport 30-skandalen" i 1987 – med etterdønninger i både 1988 og 1989 – fikk nok en gang forsidespresentasjoner og store oppslag i de to avisene. Mange av de velkjente nyhetene fra slutten av 1980-tallet ble imidlertid presentert som om de aldri tidligere hadde sett dagens lys. Dette var ingen tilfeldighet, for rovdymotstandere i både næringsorganisasjoner, presse og andre miljøer trengte åpenbart noen ekstra hetsoppslag i mediene før ulvesoneringsplanen skulle ut på høring. Deler av norsk presse har lenge bemerket seg med sin selektive og sensurpreget ulvejournalistikk. Historieforfalskning, neglisjering av fakta, mangelfulle arkivsystemer, sviktende hukommelse og historieløshet har preget Nationens og Østlendingens kampanjereportasjer i tilknytning til den 13 år gamle "Rapport 30-saken" våren 2000.

Eldre medlemmer av Foreningen Våre Rovdyr (FVR) kjenner godt til "Rapport 30-skandalen". Dette skyldes dels at foreningen var involvert i denne affæren på ulike måter, dels at tidligere utgaver av tidsskriftet Våre Rovdyr har inkludert mye stoff om saken. Mange av de som har meldt seg inn i FVR de siste årene har imidlertid ingen eller i beste fall begrensede kunnskaper om denne spesielle delen av norsk rovviltforvaltnings historie, og det kan derfor være på sin plass med et lite tilbakeblikk.

Sovjetiske ulver i fokus

I 1980 ble det arrangert et forskersymposium om ulvens atferd i Moskva. En rekke av Sovjetunionens fremste ulveforskere deltok på dette symposiet, som resulterte i rapporten "Povedenie volka" ("Ulvens atferd") samme år. På initiativ fra landbruksforskeren Ivar Myrsterud ble 12 av de 15 artiklene i rapporten oversatt fra russisk av svensken Elis Pålsson i 1984 – 10 til svensk og to til norsk. Forordet i rapporten "Vargens beteen-de" var skrevet av professor Vladimir Sokolov, og blant artikkelforfatterne var kjente ulveforskere som Dmitry Bibikov og Nikita G. Ovsyanikov. Myrsterud sørget endog for å publisere en

anmeldelse av den 84-siders rapporten i Østlendingen den 24.9.1984.

Mange blander rapporten "Vargens beteen-de" sammen med boken "Ulven", som ble utgitt i 1982. Forfatteren av denne boken var russeren Michail Pavlov. Navnet på hans arbeidsplass i Kirov – "Det allunionelle forskningsinstitutt for jaktusholdning og pelsdyroppdrett" – indikerte at dette dreiet seg om en ren næringsinstitusjon, og ikke en objektiv grunnforskningsanstalt. Dette gikk også tydelig fram av Pavlovs tidligere publikasjoner. I senere litteratur har han blitt presentert som både jaktadministrator, jeger og en god historieforteller.

Det er viktig å være klar over at Pavlov ikke var en av forfatterne i symposierapporten fra 1984. Deler av boken "Ulven" ble senere – også etter initiativ fra Ivar Myrsterud, – oversatt til norsk av Elis Pålsson. I samarbeid med det daværende Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk (senere Direktoratet for naturforvaltning) ble denne oversettelsen under tittelen "Ulvers næringsøk og mennesket" offentliggjort i juli 1987 i en arbeidsrapportserie som presenterte resultatene fra det såkalte Rovviltprosjektet.

Dette prosjektet i direktoratets viltforskningsavdeling ble gjennomført i perioden 1979–85, og dets leder var Ole Jakob Sørensen. Ivar Myrsterud var imidlertid den mest sentrale forskeren i dette prosjektet, som senere har måttet tåle mye kritikk på grunn av den svake faglige standarden – bl.a. de fullstendig gale bestandstallene for bjørn i Norge. Pavlovs oversatte forfatterskap om ulv ble presentert i Arbeidsrapport nr. 30 i serien fra Rovviltprosjektet, og saken ble derfor senere kalt bl.a. "Rapport 30-skandalen".

Opplysningene fra Pavlov inkluderte udokumenterte beretninger om menneskespisende ulver fra først og fremst krigsårene i Sovjet, og hadde ingenting med seriøs og moderne viltforskning å gjøre. Mye av materialet var politirapporter om ulveangrep på mennesker fra Stalin-tiden. Noen av historiene kunne tenkes sannsynlige ut fra situasjonen i Sovjet under og like etter krigen med millioner av døende og døde mennesker på slagmarkene i skogene og på steppene, mens innholdet i andre var like usannsynlige som eventyret om Rødhette og ulven.

Historien om konen som leide ulven hjem

ВНИМАНИЕ! ВНИМАНИЕ!

ULVERS NÆRINGSØK OG MENNESKET

FRA M. PAVLOVS BOK "ULVEN"
MOSKVA 1982
AV ELIS PÅLSSON

ELMHULT 1988

etter tungen og slo den ihjel med dørslåen og lignende sagnomsuste beretninger ble altså tatt inn i direktoratets rapportserie omhandlende Rovviltprosjektets resultater – to år etter at prosjektet var avsluttet!

Reaksjonene fra naturvernorganisasjonene den gangen – FVR inkludert – kom først og fremst fordi norske myndigheter presenterte denne typen uokumenterte skrekkehistorier som fagstoff i en vitenskapelig rapportserie – på et tidspunkt da de samme myndigheter var satt til å ta vare på den ørlille og sterkt truede ulvestammen i Norge. Hadde Pavlovs tekster blitt offentliggjort i andre sammenhenger, hadde saken aldri fått en slik oppmerksomhet fra naturvernensiden.

Opprydding

De nære faglige forbindelser mellom Ole Jakob Sørensen og Ivar Mysterud gav mange uheldige utslag, men toppet seg i tilknytning til offentliggjøringen av Arbeidsrapport nr. 30 fra Rovviltprosjektet. Selv om daværende direktør i direktoratet, Helge Vikan, uttalte til avisene at han ikke hadde godkjent utgivelsen av Arbeidsrapport nr. 30, hadde det lenge vært klart at han var en ulvemotstander. For de som mente at dette ikke kunne være tilfelle, ble imidlertid all tvil feid til side da avskjedsintervjuet med direktøren kom i Adressavisen i 1988 under overskriften "Ulv: Nei – Laks; Ja". Denne mannen var altså øverste sjef for det fagdirektorat som var satt til å ivareta ulvens overlevelse i Norge! Under siste halvdel av 1980-tallet var det kun én ulvefamilie i hele Skandinavia, og arten var det desidert mest truede dyr i både Norge og Sverige. Utgivelsen av Arbeidsrapport nr. 30 skjedde også uten at Rovviltprosjektets styre ble orientert, så Ole Jakob Sørensen hadde mye å svare for i tilknytning til "Rapport 30-skandalen". Etter de kraftige reaksjonene fra naturvernhold besluttet Miljøverndepartementet allerede den 4.8.1987 å stanse den videre distribusjon av Arbeidsrapport nr. 30. To dager senere gikk Vikan ut i pressen og beklaget ulve-historiene, og det ble samtidig opplyst at rapportserien fra Rovviltprosjektet skulle avvikles. Selvkritikken i direktoratet kom også tydelig fram under et møte i Miljøverndepartementet den 5.10.1987, der både departementets og direktoratets ledelse samt representanter fra naturvernorganisasjonene var til stede. Det var her bred enighet om at referatet fra Pavlovs bok ikke burde ha vært publisert i direktoratets arbeidsrapportserie. I et brev til organisasjonene av 26.10.1987 skrev Miljøverndepartementet, bl.a.: "Departementet vil på sin side sterkt beklage at ovennevnte rapport ble publisert som en arbeidsrapport fra Rovviltprosjektet". På møtet den 5.10.1987 ble det for øvrig bestemt at direktoratet skulle utarbeide en ny informasjonsbrosjyre om våre store rovdyrarter. Denne ble offentliggjort året etter, og hadde tittelen "De store rovdyrene – en utfordring – et ansvar".

Fagbiologer med engasjement

Det var ikke bare naturvernorganisasjonene som engasjerte seg i utgivelsen av Arbeidsrapport nr. 30 i 1987. I forskjellige fagmiljøer diskuterte biologer saken på ulike plan, og sentralt i denne debatten sto russisk biologisk forskning. En av de zoologene som markerte seg spesielt i denne forbindelse, var professor Nils Christian Stenseth ved Universitetet i Oslo – instituttkollega av Ivar Mysterud. Stenseth skrev kronikker som sto på trykk i både Nationen og Østlendingen høsten 1987. Her tok han bl.a. for seg Rovviltprosjektets

svake faglige resultater og den sovjetiske vitenskapsdespoten Lysenko. Denne forskeren styrte russisk biologi rundt midten på 1900-tallet, og all forskning var tilpasset Stalins politiske ideologier – noe som bl.a. førte til en feilslått landbrukspolitikk. Russerne fikk derfor ikke ta del i den økologiske og evolusjonsbiologiske forskning som fant sted i utlandet på den tiden, og ettervirkningene av Lysenko-perioden har de slitt med helt fram til slutten av 1970-tallet. En annen zoolog som engasjerte seg i debatten om russisk biologisk forskning var Roar Solheim, som på dette tidspunktet dessuten var med i FVRs styre. Han hadde f.eks. to omfattende kronikker om den biologiske forskningen i vårt store naboland i øst på trykk i Nationen i slutten av august 1987. Under overskriften "Trenger vi russisk forvaltning" av ulv i Skandinavia?" – med hovedtitler "Kan russerne biologi?" og "Forskning og politikk i Sovjet" – tok han grundig for seg bl.a. Pavlov og ulike aspekter knyttet til russernes ulveforskning.

Mysteruds brev til den sovjetiske ambassaden

De mange kritiske kommentarer til sovjetisk biologisk forskning i norsk presse – samt alt oppstyret rundt "Rapport 30-saken" – førte til at begeret etter hvert ble fullt for Ivar Mysterud. Mannen som hadde tatt initiativet til de ulike oversettelsene av den russiske ulvelitteraturen, og som gjennom lang tid hadde utmerket seg som en av landets mest iherdige rovdyrmodstandere, sendte den 22.9.1987 et brev til den sovjetiske ambassaden i Norge der han tok for seg kritikken av den russiske biologiforskningen i norsk presse.

I brevet, som var skrevet på Universitetet i Oslo – Biologisk Institutt's offisielle brevark, tok Mysterud klar avstand fra den kritikk som hadde blitt framført mot russisk biologisk forskning. Men i stedet for å komme med nærmere orientering om de ulike sider ved "Rapport 30-saken" og de kritiske bemerkninger som var kommet fra diverse organisasjoner, fagzoologer og ledelse i departementet – og ikke minst selvkritikken i direktoratet – dro Mysterud fram to personer fra sin personlige svarteliste. Dette gjaldt formannen i FVR (Paul Granberg) og forfatteren av kronikken "Kan russerne biologi?" i Nationen (Roar Solheim). Disse ble trukket fram som ansvarlige for de granskende vurderinger av russisk biologi i norsk presse som var kommet fram i tilknytning til "Rapport 30-saken". Selv hadde Mysterud ikke bidratt med så mye som et pip i denne fagdebatten.

Litt over en måned tidligere hadde Mysterud rykket ut i pressen og etterlyst mer åpenhet og ærlighet i rovdyrdebatten. Hans brev til ambassadøren for en fremmed makt, der det også ble tilbudt videre tjenester i sakens anledning, ble imidlertid ikke ekspedert i kopiform til verken Granberg, Solheim eller andre involverte parter slik god skikk tilsier. Først ut på vinteren ble brevet og dets innhold kjent for allmennheten ved at tre personer mottok kopier fra anonym avsender. En kopi av brevet hadde nemlig blitt funnet i en søpeltøtte på Biologisk Institutt på Blindern!

På dette tidspunktet levde vi fortsatt i den

Professor Dmitry Bibikov – Sovjetunionenes ledende ulveforsker på 1900-tallet – deltok på en viltkonferanse i Norge i september 1989. Under et av sine to opphold i Oslo holdt han en forelesning om ulv og ulveforvaltning i Sovjet på Universitetet i Oslo den 15.9.1989, og i et intervju med professoren i Aftenposten 20.9. kommenterte han bl.a. "Rapport 30-saken" og Pavlovs forfatterskap om menneskespisende ulver. Bildet er tatt under en sammenkomst på Høgås i Maridalen den 7.9.1989, der Bibikov fortærer multer fra Østerdalen. Under denne samlingen deltok også fire andre sovjetiske rovdyrforskere. Foto: Viggo Ree.

kalde krigens dager, og oppslagene i avisene i desember 1987 inneholdt overskrifter som "Ulveforskere "angitt" til Sovjet-ambassaden" og "Kald krig om ulven". Mysterud forsøkte gjennom presen å ro seg i land ved bl.a. å forklare at henvendelsen til ambassaden var for å komme i kontakt med russiske biologer. I ambassadebrevet ble det imidlertid opplyst at det allerede på forhånd var tatt kontakt med de russiske ulveforskerne for å følge opp saken! For FVR og Paul Granberg var det naturlig å henvende seg til ledelsen ved Universitetet i Oslo for å få klarhet i hvorvidt institusjonen var involvert i henvendelsen til Sovjet-ambassaden. I et konsist svar fra universitetsdirektøren ble ansvarsforholdene i tilknytning til brevet klarlagt. Nok en gang var universitetets brevark og navn misbrukt av dets amanuensis og saueforsker i det det ble fastslått at brevet dreiet seg om en helt privat affære mellom brevskriveren og ambassaden.

Pavlovs tekster tilgjengelige i alle år etter 1987

Etter at Miljøverndepartementet stanset den videre distribusjon av Arbeidsrapport nr. 30 i august 1987 var det fortsatt mulig for interesserte å skaffe seg de oversatte delene av Pavlovs bok "Ulven". Før distribusjonsstansen hadde alle på direktoratets distribusjonsliste fått rapporten tilsendt, og denne inkluderte også ulike biblioteker. Enhver normalt utrustet person med interesse for denne saken har derfor i ettertid hatt full anledning til å bestille kopier fra bibliotekhold. Mange privatpersoner, bl.a. medlemmer av FVR, sikret seg rapporten før distribusjonsstansen. I tillegg opplyste direktoratet i brev av 11.1.1988 at de før distribusjonsstansen hadde sendt 200 eksemplarer til oversetteren Elis Pålson, ca. 25 eksemplarer til Sør-Varanger Museum og ca. 30 eksemplarer til initiativtakeren Ivar Mysterud. Her var det følgelig også muligheter til å sikre seg originalutgaver. I 1988 sørget Pålson for et nytt opptrykk av "Ulvers næringsøk og mennesket". Innholdet var det samme som i Arbeidsrapport nr. 30, men omslaget ble skiftet ut. Denne utgaven ble omtalt i pressen, og artikkelforfatteren var en av mange som benyttet anledningen til å bestille et eksemplar fra oversetteren. I alle etterfølgende år har det vært mulig å erverve seg 1988-utgaven fra Pålson, og han hadde fortsatt eksemplarer igjen våren 2000.

"Rapport 30-skandalen" i spesialnummer

Gjennom hele perioden med hendelser i tilknytning til "Rapport 30-skandalen" tok artikkelforfatteren vare på adekvat materiale i tilknytning til denne saken. Allerede på begynnelsen av 1988 ble de viktigste avisoppslag og brev sortert ut med tanke på en presentasjon i tidsskriftet, og utvalget ble gjort for å kunne gi leserne en best mulig oversikt over hva som fant sted i tilknytning til denne meget spesielle affæren i 1987-88. I Våre Rovdyr nr. 1-1988 ble hele 83 av disse dokumentene presentert som faksimiler og kopier, og dette spesialnummeret på 72 sider ble kalt "Rapport 30-skandalen". En slik samlet oversikt representerer en viktig dokumentasjon for ettertiden, og i årene som har gått har dette heftet hele tiden vært tilgjengelig for enhver interessert bl.a. i FVRs arkiver og på ulike biblioteker.

Våre Rovdyr nr. 4-1998 inneholdt en kom-

plett litteraturoversikt over de 12 første årgangene (1987-98). I dette temanummeret var naturligvis også samtlige litteraturreferanser til "Rapport 30-skandalen" i Våre Rovdyr nr. 1-1988 inkludert. Disse 83 referansene ble dessuten lagt ut på FVRs internettsider våren 2000. Det har således vært mulig å skaffe seg detaljert og omfattende informasjon om "Rapport 30-skandalen" gjennom lang tid.

Møter med de sovjetiske ulveforskerne

For å få ytterligere kunnskaper om forskningen og forvaltningen av ulv i Sovjet sendte FVR i april 1988 Roar Solheim til Moskva. Så enkelt kunne det gjøres dersom man ønsket kontakt med de russiske ulveforskerne! Her ble den norske zoologen tatt i mot av både Dmitry Bibikov og Nikita G. Ovsyanikov. Samtalene var svært fruktbare, og Solheim fikk enda bedre innsikt i russernes ulveforskning og biologiforskningen generelt. I tillegg fikk han en rekke viktige opplysninger om Pavlov og hans bok "Ulven".

I midten av mai 1988 besøkte biologiprofessor Vladimir Sokolov vårt land. Som medlem av Brundtlandkommisjonen ble han og hans kone invitert av statsminister Gro Harlem Brundtland på to ukers besøk i Norge. Sokolov var direktør for Institutt for evolusjonsmorfologi og dyreakologi ved Sovjets vitenskapsakademi - det samme instituttet hvor professor Bibikov arbeidet. Den 19.5.1988 holdt Sokolov en forelesning om truete pattedyrarter i Sovjet og sine ekspedisjoner til Mongolia på Universitetet i Oslo. Det var Miljøverndepartementet som la opp programmet for de sovjetiske gjestene, og den 21.5.1988 skulle Nordmarka og områdene omkring Oslo presenteres. I den forbindelse ble artikkelforfatteren bedt om å være guide og vert for de russiske gjestene, og sammen med Vassilij Koval fra den sovjetiske ambassaden, Petter Wabakken fra det skandinaviske bjørneprosjektet og Roar Solheim hadde vi en utbytterik dag med utflukter i tillegg til samtaler og måltider hjemme hos meg i Maridalen (se Våre Rovdyr nr. 2-1988, s. 80-83).

Russerne var godt orientert om "Rapport 30-skandalen", og bekreftet det samme syn på saken som ulveforskerne Solheim hadde truffet i Moskva i april samme år. De avviste ikke kategorisk mulighetene for at ulv hadde angrepet eller drept mennesker i Sovjetunionen, men understreket sterkt at Pavlovs beskrivelser ikke ble ansett som noen vitenskapelig dokumentasjon av tidligere forhold.

I september året etter kom det igjen celebret rovdryrforskerbesøk fra Sovjet til Norge. Trondheim var vertsby for en større viltkonferanse denne høsten, og i den anledning kom en delegasjon på fem sovjetiske rovdryrforskere først til Oslo. Gruppen besto av Dmitry Bibikov og Leonid M. Baskin fra Moskva, Petr I. Danilov fra Petrozavodsk, Nicolas Zheleznov fra Anadyr og Ludmila T. Shevchenkova fra Kiev i Ukraina. Etter forespørsel fra Miljøverndepartementet var artikkelforfatteren igjen guide og vert for en dag i Maridalen. Denne samlingen fant sted den 7.9.1989, og tilstede var også Paul Granberg og Roar Solheim. Nok en gang ble det utbytterike samtaler om rovviltforskning og rovviltforvaltning i de to landene, og "Rapport 30-saken" ble også gjennomgått.

Før de fem sovjetiske rovdryrforskerne dro til Trondheim var de også på en befarings i grensestraktene mellom Hedmark og Värmland under ledelse av Petter Wabakken. På denne utflukten deltok også Østlendingen-journalist Rolf Arne Moen, som i tillegg til å intervjuer bl.a. Bibikov forærte de fem sovjetiske forskerne hver sin kniv.

Ivar Mysterud er en av rovdrymotstanderne i Norge som markerte seg mest gjennom 1980- og 1990-årene - ikke minst i tilknytning til landbruksorganisasjonenes ulike planer for utryddelse av store rovdyr i vårt land. Han tok dessuten initiativet til oversettelse av den russiske ulvelitteraturen som ble presentert på norsk på 1980-tallet. Foto: Rune Bjørnstad.

Noen reportasjer i Østlandet i anledning det spesielle besøket i Hedmark så imidlertid aldri dagens lys! Etter Trondheim-oppholdet kom de fem sovjetiske rovdryrforskerne tilbake til Oslo, og den 15.9.1989 holdt professor Bibikov en forelesning om ulv på Universitetet i Oslo. Her var også Aftenposten-journalist Peter Bech tilstede, og han fikk et intervju med professoren. I reportasjen i Aftenposten 20.9.1989, under overskriften "– Friske ulver angriper ikke mennesker" (Våre Rovdyr nr. 1–1990, s. 25), bekreftet Bibikov at han syntes det var klokt av norske myndigheter å stanse utgivelsen av Arbeidsrapport nr. 30 om ulvedrepte mennesker i Russland. Han brukte samtidig uttrykket "en meget tvilsom kilde" om Pavlov og hans skrifter.

Nasjonen startet hetsreportasjene

Etter at det hadde gått mer enn 10 år uten spesielle oppmerksomheter i tilknytning til "Rapport 30-skandalen" startet Nationen den nye Pavlov-runden med store oppslag den 25.4.2000. Det var ikke spesielt vanskelig å skjønne hvilke personer som hadde dratt i tradene i kulissene for å få avisen til å blåse opp denne saken nok en gang. Toppssaken på førstesiden hadde overskriften "Departementet stoppet ulverapport", og i dobbelttoppslaget på side 6–7 strakk headingen seg over to hele sidebredder. Et fargefoto av en ulv med flekkende tenner fylte mesteparten av venstresiden. Hovedtoppslaget var et intervju med jusprofessor Carl August Fleischer, som kort tid i forveien hadde levert en rapport om "Rapport 30-saken". Han mente at Miljøverndepartementets distribusjonsstans av Arbeidsrapport nr. 30 i 1987 var både rettsstridig og brudd på prinsipper for demokratisk meningsdannelse.

Reportasjen var ført i pennen av frilans-journalist Lars Kristian Steen, som bor i Vågå. Han hevdet her at rapporten ble gitt ut i forkant av Rovviltmeldingen, som ble endelig vedtatt i 1997. Kanskje det var uljønt for Steen at en roviltmelding også ble vedtatt av Stortinget i 1992? Steen hevdet i reportasjen også at Miljøverndepartementet hadde bedt om at de rundt 200 utsendte eksemplarer av ulverapporten skulle trekkes tilbake. Dette er direkte feil, for det departementet ba om, var en stans i distribusjonen av rapporten. I avisoppslaget sammenlignet Fleischer norske myndigheters distribusjonsstans av rapporten med "en virksomhet som minner om undertrykkelse av informasjon og debatt i diktaturstater, samt om bokbrenningen da Pavestolen med inkvisisjonen og andre maktmenn forsøkte å forhindre den frie meningsbrytning". Samme dag ringte jeg jusprofessoren for i første rekke å gi ham noen opplysninger om denne saken. Under vår samtale kom det fram at Fleischer hadde svært mangelfulle kunnskaper om denne affæren, spesielt om årsakene til at distribusjonen ble stanset. Senere orienterte jeg professoren jevnlig om saken pr. e-post – også med mye bakgrunnstoff fra slutten av 1980-tallet. Den 16.5. bestilte jeg dessuten hans juridiske utredningsrapport, men til tross for senere purringer har jeg pr. 24.7. ennå ikke mottatt et livstegn fra professoren.

I Nationen den 25.4. hadde Steen dessuten et stykke under overskriften "Ulvemotstandere i harnisk". Her kom det fram at Fleischers rapport hadde blitt behandlet under årsmøtet til Opplands-avdelingen av Folkeaksjonen for en ny rovdryrpolitikk. Ikke uventet var Egil Ulateig fra Lesja intervjuet i denne sammenheng. I kjente ordelag uttalte han seg om "rovdryrmafiaens undertrykkelse av sannheten", bokbål og "en liten krystallnatt som likviderte karrierene til flere

DN-folk og forskere som stod bak ulverapporten". Mange av avisens lesere ville dermed lett få inntrykk av at den "hemmelige" rapporten var en trykksak som det var komplett umulig å få tilgang til.

I reportasjen skrev Steen dessuten følgende om Pavlov og Bibikov: "Det var den svenske lektoren Elis Pålson, som i 1984 oversatte 11 russiske forskningsrapporter som var samlet i boka "Po-vedenie volka", til norsk; "Ulvens adferd". Ansvarlig utgiver var den verdenskjente ulveforskeren Michail Pavlov, og med seg hadde han andre anerkjente ulveforskere, for eksempel D. Bibikov". Som nevnt tidligere i denne artikkelen var Pavlov ikke en av artikkelforfatterne i rapporten "Vargens beteende". Å trekke avdøde hedersmann Bibikovs navn inn på denne måten kan i beste fall oppfattes som en usmakelig historiefalskning.

Dobbelttoppslaget den 25.4. inneholdt også stykker om innholdet i Pavlovs ulverapport samt et intervju med Helge Vikan. Sistnevnte hadde ikke uventet glemt en del viktige detaljer fra hendelsene i 1987. Neste dag – den 26.4. – fortsatte Nationen sine kampanjereportasjer om "Rapport 30-saken". Denne gangen var det velkjente rovdryr-motstandere blant våre politikere som slapp til på nesten en helside. Hovedintervjuet var med Per Olaf Lundteigen, som kom med kritiske kommentarer mot Miljøverndepartementet i anledning "Rapport 30-skandalen". Høyres Bjørn Hernæs ville ta saken opp med miljøvernministeren, mens Ragnhild Queseth Haarstad og Grete Fossum bl.a. uttalte at de ikke var kjent med rapporten som departementet stanset utsendelsen av.

Det var heller ikke stortingsrepresentant Odd Holten fra KrF, som i et NRK-intervju samme dag uttalte at denne saken var ukjent for ham. Den 21.5. sendte jeg derfor Holten en mail med bl.a. følgende ordlyd: "Her uttalte du bl.a. at du ikke kjente til denne saken og denne rapporten fra 1987. Det er sikkert riktig hvis du f.eks. var bosatt i utlandet på den tiden, men for de som fulgte litt med i norske medier sommeren 1987 (med etterdønninger gjennom hele 1988 – og helt fram til høsten 1989) – var dette en av de mest omtalte ulvesaker i norsk presse på slutten av 1980-tallet". I mailen tilbød jeg Holten også et eksemplar av Vår Rovdyr nr. 1–1998, men jeg hørte senere ingenting fra KrF-politikeren i Østfold.

Svikt også i departementet

I Nationen 26.4.2000 var det dessuten et kort intervju med Miljøverndepartementets informasjonsmedarbeider Brage Rønningen. Han uttalte at etaten ikke ville stoppet rapporten i dag, og på spørsmål om hvorfor den ble stoppet svarte han: "Det vet vi ikke per i dag. Vi har brukt hele dagen på å finne rapporten, men har ikke funnet den". Det er åpenbart ikke bare Nationen som sliter med mangelfulle arkivsystemer og dårlig hukommelse! Neste dag ble statssekretær Stein Lier-Hansen i Miljøverndepartementet intervjuet om saken under overskriften "Angrer rovdryrsensur". Han påpekte også at departementet ville ha taklet saken annerledes i dag, men gav en grei forklaring på hvorfor distribusjonsstansen fant sted for

Den russiske biologiprofessoren Vladimir Sokolov – medlem av Brundtlandkommisjonen – og hans kone ble i slutten av mai 1988 invitert av statsminister Gro Harlem Brundtland på offisielt besøk til Norge. Under en sammenkomst på Høgås i Maridalen den 21.5.1988 ble de sovjetiske gjestene bl.a. informert om det skandinaviske bjørneprosjektet av rovdryrforsker Petter Wabakken (midten). Under Norgesoppholdet orienterte Sokolov også grundig om ulveforvaltningen i hjemlandet og om Pavlovs skrifter. Foto: Viggo Ree.

13 år siden. Men Lier—Hansen blandet også sammen publikasjonene til Pavlov og Bibikov, og denne feilinformasjonen finnes beklageligvis også på departementets nettsider. Lier—Hansen var på slutten av 1980—tallet ansatt i Norges Jeger— og Fiskeforbund, og han er en av de få nordmenn som har truffet Pavlov. Dette skjedde under en internasjonal jegerkongress. Denne opplysningen var et av mine mange tips til Nationen, men avisen ønsket aldri å skrive noe om det.

De viktigste opplysninger utelatt

Kort tid etter at Nationen startet sine Rapport 30—reportasjer, tok artikkelforfatteren kontakt med både frilans—journalist Lars Kristian Steen og sjefredaktør Lars Olav Haug. Både gjennom telefonsamtaler og et stort antall mailer ble det gitt omfattende informasjon om hendelsene i 1987—89. Begge fikk bl.a. tilsendt hvert sitt eksemplar av spesialutgaven om "Rapport 30—skandalen" (Våre Rovdyr nr. 1—1988). I avisens utgave den 29.4. kom det derfor en reportasje under overskriften "Rønbeck ba om ny ulvebrosjyre", der opplysningene om rovdyrheftet som kom i 1988 var temaet. Rønbeck var miljøvernminister i 1987. Det kan i denne sammenheng være på sin plass å minne om Nationen—reportasjen den 19.11.1987 under overskriften "Brosjyre om rovdyr", som også ble inkludert i spesialutgaven av Våre Rovdyr i 1988. Mye av dette innholdet var det samme som i reportasjen den 29.4. i år.

En overraskelse var at Nationen den 4.5. brakte et intervju med den russiske ulveforskeren Nikita G. Ovsyanikov. Dette var et resultat av et av mine tips til journalist Steen. Han hadde på forhånd sendt meg hele intervjuet pr. mail, så det var vanskelig å kutte denne saken ut. Ovsyanikov gav i intervjuet viktig informasjon om "Rapport 30—saken", bl.a. om Pavlov. Reportasjen kom kun i papirutgaven, men FVR har med tillatelse fra Nationen lagt hele intervjuet (også det som ikke kom på trykk i avisen) ut på sine nyhetssider. I utgaven den 4.5. var det også et intervju med Sissel Rønbeck, men hun husket heller ikke mye om denne saken.

All informasjonen fra artikkelforfatteren til Nationen om "Rapport 30—saken" førte til at avisen ville presentere et intervju med meg. Dette kom omsider på trykk den 2.5. under overskriften "Ree etterlyser rovdyrkunnskap" — og ikke uventet kun i papirutgaven. Under en telefonsamtale med en kollega i forkant av denne presentasjonen tippet jeg at Nationen ville fjerne de viktigste opplysningene jeg hadde gitt i intervjuet, og at om lag 70 % av reportasjen ville bli utelatt. Jeg bommet med én prosent, i det 69 % av intervjuet var barbert bort bakfra! Etterpå lovet Steen å inkludere de utelatte opplysningene i en reportasje knyttet til Pavlovs skrifter. Denne saken fikk nesten en helside den 6.5. med en rekke sitater fra boken "Ulven", men nok en gang var mine nøkkelopplysninger utelatt. I den anledning sendte jeg sjefredaktøren en mail under overskriften "Nationen og ulvesensur" samme dag med bl.a. følgende innhold: "Det vises til tidligere kontakt angående Nationens reportasjer om "Rapport 30—saken" og Pavlovs ulvehistorier. Etter å ha bestrebet meg på å orientere avisen om reelle fakta i tilknytning til denne saken gjennom flere dager (bl.a. med oversendelse av 84 dokumenter om denne saken til deg og journalist Steen) må jeg — etter å ha sett dagens (lørdagens) utgave — si at jeg er meget skuffet. En del av de aller viktigste nøkkelopplysningene i denne velkjente saken fra 1987 har dere valgt å utelate fullstendig. Leserne har derfor ikke fått den objektive infor-

masjon de burde hatt krav på i denne saken. En ting er at Nationen har brakt disse sakene fram i lyset igjen og delvis fremstilt det som om dette er nyheter som tidligere aldri har sett dagens lys. Dette får man sette på kontoen for historieløshet og usedvanlig dårlige arkivsystemer. Det som virkelig er ille, er at f.eks. opplysningene om at Pavlovs tekster har vært fullt tilgjengelige gjennom alle disse årene (for enhver!), at avdøde hedersmann og professor Bibikovs navn er trukket inn på en direkte feilaktig måte — og at hans svært avgjørende uttalelser til norsk presse i 1989 om denne saken fullstendig er blitt utelatt".

Videre skrev jeg i mailen til sjefredaktør Haug den 6.5.: "Denne saken som Nationen nå har presentert side etter side om de siste to ukene blir oppfattet som en ulvesensur—sak blant leserne. At Nationen har holdt tilbake flere av de aller viktigste opplysningene i tilknytning til "Rapport 30—skandalen" blir av mange jeg har snakket med de siste dagene også oppfattet som en ren sensur fra avisens side. Senest i går ringte Steen meg for å be om råd i tilknytning til dagens oppslag, og jeg ba ham da — nok en gang — få med opplysningene om at Pavlovs tekster har vært fullt tilgjengelige gjennom alle disse årene samt å inkludere hva Bibikov — Russlands fremste ulveforsker gjennom mesteparten av det 20. århundre — har ytret om både Pavlov og norske myndigheters beslutninger i 1987". Noe av Nationens budskap i sine reportasjer våren 2000 har åpenbart vært å sette fokus på det avisen oppfatter som sensur i anledning "Rapport 30—saken". Den utelatte av viktig informasjon i samme avis — til tross for store anstrengelser med å bringe så mye materiale som mulig til redaksjonen — får meg til bedre å forstå den maktesløshet og frustrasjon som f.eks. kolleger i østblokken må ha hatt i anledning pressens makt og selektive utvelgelse av stoff under den kalde krigens dager i disse landene. Nationen er definitivt ikke det åpne medieorganet det var på 1980—tallet, og det frister så avgjørt ikke å gi flere intervjuer til denne avisen.

Østlendingens tur

Etter å ha vært tause i tilknytning til "Rapport 30—skandalen" i lengre tid, noe som førte til at det stort sett var Nationen som var skikkelig på banen med dette stoffet, slo Østlendingen til med sin hetsvariant den 16.5. Under forsideoverskriften "Grotesk rapport om ulv" og en hovedheading over to sider med ordlyden "— Barn og unge drept og lemlestet av ulv" hadde journalist Torgeir Olsen — som i reportasjen til og med hadde titulert Pavlov som professor — tatt utgangspunkt i en person ved navn Hans Olav Asphaug i Rendalen. Han var for øvrig presentert på fotografier i både i farger (forsiden) og svarthvitt. Under kapitteloverskriften "— Rapporten førte til drapsstrusler" skrev Olsen: "Det er Hans Olav Asphaug i Rendalen som sitter på den omstridte russiske ulverapporten. Nå frykter han drapsstrusler fra miljøetnaktivister. Asphaug forteller at han har fått rapporten av en person som bor øst for Rendalen like ved svenskegrensa. — Mannen jeg fikk rapporten av har i flere år oppbevart den i et pengekapsel. Jeg vil ikke ut med navnet på personen, for han har gjentatte ganger fått drapsstrusler rettet mot seg og sin familie, forteller Hans Olav Asphaug". Under overskriften "Oppsiktsvekkende" fortsatte Olsen: "— Jeg frykter at det samme kan skje med meg og min familie. Men jeg har valgt å gå ut med rapporten, for innholdet er så oppsiktsvekkende at offentligheten må få ta del i den, mener han". Det er vanskelig å finne ord for en slik reportasjetekst, som i beste fall kan karakteri-

En av de russiske ulveforskerne Roar Solheim møtte under sitt opphold i Moskva i april 1988 var Nikita G. Ovsyanikov. Senere har representanter fra Foreningen Våre Rovdyr møtt ham ved flere anledninger under internasjonale rovviltkonferanser. Ovsyanikov har også besøkt Norge — her under et opphold i Buskerud den 20.6.1996. Han er i dag Russlands representant i IUCNs Wolf Specialist Group, et verv han tok over etter Dmitry Bibikovs bortgang i 1997. Foto: Viggo Ree.

seres som det reneste tøy. Spesielt når man vet at f.eks. journalist Rolf Arne Moen i samme avis i årevis har abonnert på Våre Rovdyr, sitter på Arbeidsrapport nr. 30 og var journalisten som fikk de eksklusive intervjuene med de sovjetiske ulveforskerne i 1989! Jeg sendte derfor samme dag en mail til ansvarlig redaktør i Østlendingen, Osvald Magnussen, med bl.a. følgende ordlyd: "Undertegnede har merket seg at Østlendingen i dag har store oppslag om den velkjente Rapport 30-saken. Nationen har gjennom et par uker rundt siste månedsskifte boltret seg med denne 13 år gamle saken, og var eneste avis som i denne skala gjorde det inntil i dag. Det er skuffende å registrere at Østlendingen nå kommer diltende etter med de samme historieløse vinklingene. Dette burde ikke ha forekommet i og med at Østlendingen i hvert fall har et klipparkiv (i motsetning til Nationen som ikke har noe arkiv i det hele tatt). Nyhetsoppslagene om denne saken i disse dager er de samme som både Nationen, Østlendingen og en rekke andre aviser hadde for 13 år siden. Ved å presentere gamle nyheter som om de aldri tidligere har sett dagens lys, gir man leserne feilaktig og villedende informasjon om en velkjent og nærmest loslitt sak. Hvis man først ønsker å gjenta seg selv etter 13 år, bør de som tar fatt i dette i det minste sette seg en smule inn i de ulike aspekter i tilknytning til dette stoffet.

Rolf Arne Moen var en sentral journalist hos dere i forbindelse med disse sakene på slutten av 1980-tallet, og han har som mottaker av tidskriftet Våre Rovdyr tidligere fått den informasjon som er nødvendig for å se denne saken i et historisk og mer faglig korrekt perspektiv". Deretter oppsummerte jeg de viktigste punktene i forbindelse med "Rapport 30-saken".

Dagen etter var det ingen oppfølgingsreportasje om "Rapport 30-skandalen" i Østlendingen. Kanskje min mail til redaktøren – med kopi til bl.a. journalistene Moen og Olsen – hadde ført til at de redaksjonelt ansvarlige hadde besinnet seg? Den 18.5. sendte jeg for øvrig en mail til Østlendingen-journalist Torgier Olsen på Koppang-kontoret med følgende innhold: "Det vises til dine reportasjer i tirsdagens (16.5.) utgave av Østlendingen (både internett- og papirutgaven) om Rapport 30-saken ("Grotesk rapport om ulv") samt til tidligere utsendte mailer til Østlendingen i sakens anledning. Jeg glemte i farten forleden å gjøre oppmerksom på følgende: Det hadde ikke vært nødvendig for deg å reise helt til Hans Olav Asphaug i Rendålen for å se Arbeidsrapport nr. 30 fra Direktoratet for naturforvaltning i 1987. Bare et par hundre meter fra kontoret ditt på Koppang bor – som du vet – Paul Granberg. Han var Foreningen Våre Rovdyrs formann i årene mens denne saken verserte i Østlendingen og andre norske aviser (1987–89). Dette er naturligvis Østlendingen godt kjent med – jfr. bl.a. reportasjen "Ivar Mysterud påkaller den sovjetiske ambassade" – "Kald krig om ulven" i Østlendingen torsdag den 3.12.1987 (s. 1 og s. 29). I dette oppslaget av Rolf Arne Moen ble Paul Granberg intervjuet fordi han var en av to utpekte personer som ble "angitt" til den sovjetiske ambassaden i brevet fra Universitetet i Oslo av 22.9.1987. Både brevet og Østlendingens oppslag er inkludert i Våre Rovdyr nr. 1–1988 (temanummeret "Rapport 30-skandalen"). Granberg er like talefør og full av kunnskaper om denne saken i dag som for 12–13 år siden, og i hele denne perioden har Arbeidsrapport nr. 30 stått i hans kontorbokhylle – til gjennomsyn for hvem som eventuelt måtte ønske å tilegne seg kunnskaper om denne velkjente saken". Jeg mottok aldri noen reaksjoner fra Olsen i sakens anledning.

Pavlovs skrifter på nettet

Innholdet i Arbeidsrapport nr. 30 ble i vår lagt ut på nettsidene til Rovnett. Dette gir enda en mulighet for interesserte til å lese Pavlovs "hemmelige" skrifter. I den anledning sendte jeg ansvarlig for Rovnett-sidene, Roar Moen, den 25.5. en mail med følgende spørsmål: "Er det fra DN eller fra opphavssiden i Russland at dere har innhentet rettighetstillatelse til å offentliggjøre materialet?". Kopi ble bl.a. sendt til sentrale personer innen rovviltforvaltningen. Purring ble sendt den 4.6., men pr. 24.7. har det ennå ikke kommet noe svar. Direktoratet har ikke gitt en slik tillatelse til offentliggjøring av dette åndsverksmaterialet, og vil følge opp saken.

Skremmende utvikling

Etter oppslagene om "Rapport 30-skandalen" i Nationen og Østlendingen våren 2000 har saken ikke uventet fått stor oppmerksomhet i ulike kretser. Spesielt har det kommet mange avisinnlegg på trykk i ulike aviser. Rovdyrmotstanderne har følgelig benyttet opplysningene for alt det de er verdt i sine bestrebelser på å hetse en truet dyreart og å påvirke politikerne i rovviltpolitikken. Det kan ikke være mye tvil om dette har vært noe av hensikten med å ta saken opp igjen etter alle disse årene. Formen på og innholdet i avisreportasjene indikerer klart det. Svært mye av det som er skrevet, er spredning av feilinformasjon, og blottlegingen av manglende faglig innsikt i denne delen av norsk rovviltforvaltning, sviktende hukommelse og uprofesjonelle arkivsystemer har vært påfallende. Samtidig sitter de lønnete informasjonsansvarlige i både departement og direktorat og lar all denne desinformasjonen stort sett få stå uimotsagt. Dette til tross for at miljømyndighetene har avsatt økonomiske midler til informasjon om rovviltforvaltningen i Norge, og gjentatte ganger har presisert at kunnskaper om disse artene er svært så viktig. Det er både skuffende og pinlig å registrere den vinklingen norsk presse har valgt i tilknytning til denne saken disse vårdagene i 2000. Hvis vår nasjon og vår naturforvaltning i økende grad skal styres av historieløshet og ukunnskap går vi en dyster framtid i møte.

Kontakt med utenlandske rovviltforskere – først og fremst under internasjonale konferanser – har vært en viktig del av aktivitetene til Foreningen Våre Rovdyrs medlemmer for bl.a. å være faglig oppdatert. Denne samlingen stammer fra møtet mellom de sovjetiske ulveforskerne og representanter fra foreningen i Maridalen den 7.9.1989. Fra venstre: Paul Granberg, Dmitry Bibikov fra Moskva, Ludmila T. Shevchenkova fra Kiev i Ukraina, Roar Solheim, Nicolas Zheleznov fra Anadyr, Petr I. Danilov fra Petrozavodsk i Nord-Karelen, Leonid M. Baskin fra Moskva og Viggo Ree. Foto: Viggo Ree.

Rovdyr@Nett

Av Steinar Eliassen

Jeg meldte meg inn i Foreningen Våre Rovdyr for en tid tilbake, da jeg er veldig glad i disse vakre dyrene, spesielt rovfugler og kattedyr. Tanken på at mange føler at vi i Norge kun har plass til de dyrene som ikke konkurrerer med mennesker, og at hensynet til økonomi og dyr som ikke har noen plass i den norske naturen skal veie tyngre enn å ta vare på de dyrene som naturlig hører hjemme der, skremmer meg. Våre Rovdyr var derfor den organisasjonen det falt seg mest naturlig å støtte, og det var derfor gledelig å få kunne hjelpe FVR når

Om Steinar Eliassen

(<http://www.ifi.uio.no/steinael/>):

–Jeg studerer informatikk ved Universitetet i Oslo, der jeg også har jobbet noen år med undervisning i forskjellige datafag. Jeg er nå ansatt ved et privat undervisnings/ konsulentfirma. I tillegg til jobb og studier tre-

ner jeg en del kampsport (karate og kung-fu) på universitet, og trener finnesvømming (<http://www.atrax.net.au/userdir/hhatch/>), i håp om at det en gang skal bli stiftet en klubb i Norge.

–Jeg er 27 år (når neste nummer av FVR kommer ut er jeg 28...) Jeg er bare veldig glad i dyr, liker meg ute i naturen, og vil at de dyrene som hører hjemme der fortsatt skal få være der. Selv om jeg studerer og jobber med IT, har jeg litt "teknofobi", synes utviklingen går så raskt at det overskygger det som naturlig er viktig for oss. Dette er vel grunnen til at jeg tar med natursaker over til internett, så det skal få en plass også der.

–Er du ofte ute for å se ville dyr?

–Nei, jeg er ikke noe særlig ute for aktivt å se på dyr, det er morsomt når det skjer (så vill gaupe i et område utenfor San Fransisco), men synes heller menneskets overdrevne iver til å se enkelte dyr kan være direkte skadelig for naturen.

–Jeg driver også websiden <http://www.naturnett.org> (ikke <http://www.naturnett.no> som oppgitt i forrige nummer av Våre Rovdyr). NaturNett har som mål å gjøre det enkelt å finne frem til natur og dyrevernssider på nettet, og har en stor samling lenker lagt inn under forskjellige kategorier, som skal

gjøre det enkelt for deg å finne frem til akkurat den siden du er på jakt etter (med unnskyldning til TV2 får å stjele deres uttrykk). NaturNett legger ut lenker til artikler i media som omhandler natur og dyr, i tillegg til å virke som et "konsulentfirma" for organisasjoner som ønsker hjelp og råd med å profilere seg på internett eller generell datahjelp. Alle tjenestene er selvfølgelig gratis. I tillegg står jeg for driften av fugle-nett, oa-fugl, e-fugl og dyrenett-mailinglistene.

organisasjonen bestemte seg får å profilere seg på nettet.

De første sidene ble lagt ut i begynnelsen av 1997, Jon Wikne hjalp til med plass for sidene, Yngve Kvebæk og Viggo stod for innholdet, og <http://lynx.uio.no/fvr> ble fort klare. Disse sidene ble brukt som enkle informasjonssider for å presentere organisasjonen. Her lå sidene helt til foreningen i fjor bestemte seg for å skaffe seg sitt eget domene (<http://www.fvr.no>) i forbindelse med ulverettsaken/Brennpunkt. Samtidig kom Andreas Widerøe med som webdesigner i november i fjor, og lagde den nye og forbedrede layouten til sidene. FVR sine websider led tidligere en del under min totale mangel på designkunnskap, dette er nå helt overlatt til Andreas, og jeg jobber kun med det tekniske på websidene.

Rovdyr på nettet

Våre Rovdyr er heldigvis ikke de eneste som ønsker å beskytte rovdyr, og en rekke andre organisasjoner har kommet seg på nettet. En av organisasjonene som kom seg på nett før oss, var Svenska Rovdjursforeningen (<http://www.rovdjur.w.se/>). Disse sidene har høy kvalitet og en god del informasjon, sider vi sikkert kan lære en del av når vi jobber videre med FVR sine websider. På siden <http://www.naturnett.org/rovdyr.shtml> vil du finne lenker til en rekke andre organisasjoner, både i skandinavia og ellers i verden.

Nettsidene fremover

Den største utfordringen for FVR på internett fremover, blir å holde sine sider synlige. Dessverre holder det ikke med å ha gode websider dersom ingen finner frem til oss. Vi bør jobbe for at så mange sider som mulig peker til vår side, og samarbeide med organisasjoner som har samme interesse om oss, slik at interesserte personer lett kan gå fra en organisasjon til en annen. En ide kan være debattsider, enten på FVR sine websider, eller i samarbeid med NaturNett, der alle kan skrive inn og si det de mener om saker som har dukket opp i media.

Dyr og fugler inn i e-post leseren?

Ønsker du å delta mer aktivt i debattene, eller vil ha et forum der du kan stille spørsmål eller fortelle om egne opplevelser? <http://www.naturnett.org/maillists.html> inneholder informasjon om såkalte "mailinglister" du kan delta på. Mailinglister virker ved at man sender e-post til en bestemt adresse, og denne e-posten videresendes til alle som har meldt seg på listen. Så langt har vi flere lister for fugleinteresserte, både lokale, nasjonale og internasjonale, samt en mailingliste for temaer som omhandler andre dyr. Alle er velkomne, både eksperter og vanlige dyrevenner.

ULVEBOKA

Egil Hyldmo 1997. Ulveboka. Det Norske Samlaget. Nynorsk. 64 sider i format 21,5 x 27 cm, innbundet. Pris 178,-.

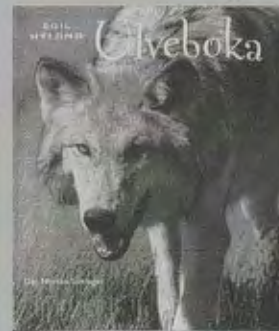
Dette er i utgangspunktet ei bok for barn og unge, men den er i høy grad også spennende og lærerik for voksne. Vi følger "Ulvegutten" og "Ulvejenta" fra fødsel til voksen alder med alt det innebærer av familieliv, jakt og det å innrette seg for å overleve. Mennesket er ulvens verste fiende, så det er ikke rart at ulven frykter oss. Men uten effektive våpen ville ikke et menneske ha mye å stille opp med mot en voksen ulv som er meget rask og sterk. Med et tonns trykk i kjevene knuser vargen lårbenet på en voksen elg, og den kan også sluke store biter med frossent kjøtt (dette kunne vært nevnt som spennende fakta av Hyldmo).

Ulven har til alle tider gjort et fryktinngytende og uutslettelig inntrykk på mennesker, noe alle sagn, myter, ordtak, eventyr og dens mindre smigrende navn verden rundt vitner om. Boken behandler alt dette i tillegg til masser av fakta fra ulveforskningen. Det er vanlig at folk blander sammen fakta og fantasi om ulven, derfor er det prisverdig at Hyldmo holder dette klart fra hverandre for oss. Bare svært unntaksvis er ulven farlig for mennesker, det er greit å vite nå når den er på fremmarsj i Norge etter å ha vært så godt som totalt fraværende i flere tiår. Før i tiden ble jo ulven forsøkt utryddet med alle tenkelige midler. Ulven er bundet av instinkter og dreper eller viser aggresjon stort sett bare i

ny og ne når det er nødvendig. Hundene våre stammer fra vill ulv og de er jo menneskets beste venner...

I denne boken kan ikke mye sentralt om ulven være uteglemt, vi får det i et nøtteskall på en svært fengslende måte. Tegningene til John A. Sæterøy samt alle fotografiene frisker godt opp. Fremstillingen er saklig, balansert og allsidig. Det er godt med litt annet enn "Rødhette-versjoner", og forresten er gråbeinen mer enn spennende nok i virkeligheten den... Bakerst finner vi en rekke henvisninger til kilder som omhandler ulv og andre store rovdyr med mer: barnebøker og fortellinger, eventyr, faktabøker og oppslagsverk, tegneserier, dyreparker med ulv, museum med utstoppete ulver, filmer og videoer, CD-rom samt sang, viser og musikk.

Boka mottok Skolebibliotekarforeningen i Norge sin ærespris for beste barne- og ungdomsbok i 1998, og har gått i mer enn 3000 eksemplarer. Ulveboka er et meget godt og originalt verk det ligger mye arbeid bak, så suksessen er absolutt velfortjent!

BJØRNEBOKA

Egil Hyldmo 1998. Bjørneboka. Snøfugl forlag. Nynorsk. 64 sider i format 21 x 26,5 cm, innbundet. Pris 198,-.

Etter suksessen med Ulveboka kom turen til bamsen blant de fire store. Denne bjørneboka var ekstrabok i Bokklubben Barn høsten 1998 og har gått i over 3000 eksemplarer. Bjørneboka er i hovedtrekk lagt opp som Ulveboka, og baserer seg både på vitenskapelige fakta, fortellinger og eventyr fra hele verden med altoverveiende vekt på brunbjørn og isbjørn.

Bjørn fremkaller ofte like mye spennende i menneskesinnet som ulven, men førstnevnte fremstår ofte som mer godmodig i vår fantasi. Uansett tar bjørnen seg opp i Norge igjen, så vi må forholde oss mer og mer til den også i virkeligheten.

John A. Sæterøy har bidratt med tegninger og ellers har flere ulike fotografer bidratt med bilder. Bakerst får vi masse henvisninger til kilder om bjørnen: barnebøker, fortellinger, eventyr, faktabøker, oppslagsverk, tegneserier, filmer, videoer, CD-rom, sanger, viser, musikk, dyreparker og museer.

Jeg er nesten fristet til å påstå at du gjør dine barn en bjørnetjeneste ved å ikke gi dem dette grundige og allsidige verket. Og jeg tror du kommer til å titte mye selv også... Boka er både lærerik, spennende og morsom!

GAUPEBOKA

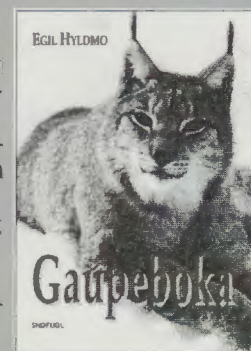
Egil Hyldmo 1999. Gaupeboka. Snøfugl forlag. Nynorsk. 64 sider i format 21,5 x 26,5 cm, innbundet. Pris 198,-.

Boka om "den nordiske puma" er sannelig ikke noe dårligere enn Hyldmos bøker om ulven og bjørnen, og er lagt opp etter samme mønster med både fakta og fantasi. Gaupeboka skal være første faktabok om dette rovdyret for barn og unge utgitt på norsk. Også denne gangen har John A. Sæterøy stått for tegningene. Og fantastiske fotografier florerer, mange signert ikke ukjente Arne Nævra. Fagkonsulent er gaupeforsker Tor Kvam. Bakerst finner vi en rekke henvisninger til kilder, litteratur og mye annet om det store og mystiske kattedyret som få får oppleve under naturlige forhold. Man kan ikke håpe på mer enn å observere sportegn av dette sky og lunefulle nattedyret som det visstnok finnes minst 600 av i Norge.

Den "norske" gaupa er den største av de fem gaupeartene og veier fra 10 til 30 kilo. Hunngaupa parrer seg ofte med

flere hanner, slik at de ikke skal drepe ungene. Opplosningsevnen og lysfølsomheten i gaupas øyne er seks ganger bedre enn hos mennesket. Gaupa er den beste jegeren av de fire store og har fabelaktige sanser og ferdigheter, men luktesansen er mye dårligere enn hos ulven og bjørnen. Ei gaupe kan drepe omlag 60 klauvdyr i året, men er egentlig ikke farlig for mennesker. Som en kuriositet nevnes at en tømmerhogger fra Steinkjer skadet ei gaupe med barkespade i 1891 og seks år senere ble den skutt i Sverige, 80 mil unna.

Ja, bøkene til Hyldmo gir mersmak. Er det en bok om jerven på gang?

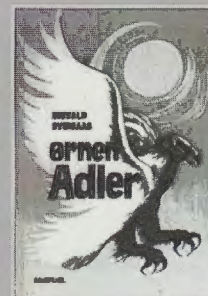

ØRNEADLER

Ingvald Svinsaa 1998. Ørnen Adler. Snøfugl forlag. 85 sider i format 13 x 19,5 cm, innbundet. Pris 120,-.

Denne barneboka med den fascinerende fortellingen om en ørn som hovedpersonen kom ut første gang i 1975. Svinsaa er en kjent forfatter som blant annet skrev mange barnebøker, og ofte var dyr med i fortellingene. Adler er en mektig og majestetisk fugl, men også den er omgitt av fiender og farer. Ikke minst kan mennesket være en trussel. Leif Grav står for bokens fire tegninger, alle gode og i sorthvitt.

Vi følger Adler og familien hans gjennom en sommer med både gleder og dramatik. Det er stemning av villmark gjennom hele boka, og vi får møte flere andre dyr og fugler enn ørn også. Og vi følger saueiere som prøver å få has på ørnen. Boken ender uansett med at Adler seiler under blå himmel og ser fremtiden lyst i møte...

ÅRSMELDING- Foreningen Våre Rovdyr

(mai 1999 – mai 2000)

Følgende personer har sittet i styret:

Leder: Berit Lind, Oslo Sekretær: Yngve Kvebæk, Oslo. Kasserer: Stig Anderson, Grimstad. Styremedlemmer: Geir Sjøli, Skogbygda, Morten Bilet, Ås, Trond Aspelund, Enebakk. Varamedlemmer: Terje Hareide, Dombås, Ellen Arnesen, Frogner, Arne Flor, Arendal, Erling Mømb, Elverum.

For øvrig har disse medvirket i foreningens aktive arbeid:

Regionledere: Nord-Norge: Hans Gundersen, Ankenesstrand. Sørlandet: Arne Flor, Arendal. Midt-Norge: Erling Schjølberg, Orkanger. Medietalsmann: Viggo Ree, Røyse. Ny redaktør: Ottar Johansen, Heståsen.

Foreningen har hatt 4 styremøter i perioden. Tidsskriftet kom ut med fire utgaver i 1999. Stoffet har vært spesielt konsentrert om ulv i de siste to nummer av 1999. Naturlig nok. Akkurat i disse dager har nr. 1 i år 2000 utkommet, hvor vår nye redaktør Ottar Johansen har gjort en flott jobb. Vi har fått farget forside/bakside og midtsider. A4 format, og et blad som tar for seg emner for hele familien. Arbeidsmengden i foreningen er stor. Ulvekonflikten som startet med ønske om fellingstillatelse for Koppangflokken, rettsaken og alt som har vært rundt den har tatt mye tid for mange i styret. Vi hadde Viggo på banen i første halvdel av dette året, men i de siste månedene har Viggo måtte ta en pause, og følgelig har vår forening lidd noe under dette. Vi jobber intens for å få ham "på banen igjen" ved å ha mulighet til å lønne Viggo for å være vår pressetalsmann. Vi tror og håper det lar seg gjøre i løpet av inneværende år. Det er et sterkt økende press på rovdirene. Næringsinteresser er i ferd med å ta fullstendig styringen ovenfor myndighetene, noe vi må sette alle krefter inn på å få stoppet. Ellers er det mye besvarelser på brev og forespørsler. Internett har blitt en fin hjelp for organisasjonen vår, noe som kommer til å bli stadig mer aktuelt som media. De nye hjemmesidene til FVR kom på lufta i dagene før rettsaken. Vi fikk mange innmeldinger via internett, i samband med nylanseringen. Fra april 99 og ut året fikk vi en økning på 35%.

RETTSAKEN

Prosesskrift til Oslo Byrett, datert Oslo, 4. mai 1999: Saksøkere: Foreningen Våre Rovdyr, Norges Naturvernforbund og WWF Verdens Naturfond
Prosessfullmektig: Advokatfirmaet Bryn, Bjerkes, Wahl-Larsen & Co. ANS v/advokat Nils Ihlen Ramm, Oslo
Saksøkt: Staten v/Det Kongelige Miljøverndepartement

Prosessfullmektig: Regjeringsadvokaten v/advokat Elisabeth Stenwig

Saken gjelder: Gyldighet av vedtak om fellingstillatelse på ulv.

VI VANT RETTSAKEN! (se for øvrig detaljer i saken i medlemsblad nr. 3/99)

Senere så har Staten anket dommen i byrettsaken 20.12-99 inn for Borgarting lagmannsrett. Utmarkskommunenes sammenslutning har også sluttet seg til anken.

Ankemøtningene – FVR NN og WWF har sendt anketilsvar til lagmannsretten: Vi vil anføre at byrettens dom er riktig, når den i likhet med hva Oslo namsrett la til grunn, bygger på at det aktuelle forvaltningsvedtak er i strid med viltlovens 12 og forvaltningsforskriftens 3.

Miljøverndepartementet går inn for å endre viltloven, endring av bestemmelser om felling av rovdyr, slik at rovdyr kan felles på bakgrunn av antatte fremtidige skader.

En slik bestemmelse vil få store konsekvenser for forvaltningen av rovdirene. Går denne loven igjennom, vil ikke Staten lenger være interessert i å anke dommen.

Høsten 1999 var Viggo Ree og Berit Lind i møte med Stortingets miljø- og energikomité for å be om tilskudd til økonomisk støtte til vårt arbeid. Dessverre førte dette ikke til noe resultat så langt.

Diverse korrespondanse i forbindelse med:

Direktoratet for naturforvaltning, ang. Ivaretagelse av vitenskapelig materiale fra norske ulver Miljøverndepartementet: Informasjonstiltak i forbindelse med ulv Fylkesmannen i Hedmark: Klage på tildelt tilleggsdyr – gaupejakt Lierne Kommune: Bestandsforhold vedrørende bjørn i Lierne kommune Direktoratet for naturforvaltning: Klage på vedtak om lisensjakt på jerv i Sør-Norge Alt dette representerer noe av alt det arbeidet foreningen har stelt med siden forrige årsmøte. Det sier seg selv at rettsaken har tatt enormt med tid for mange i styret. Gleden over at vi vant var stor, men har nå fått en bitter ettersmak med tanke på eventuelle endringer av viltloven. Her refererer jeg til medlemsblad nr. 1 – 2000 for nærmere kildeinformasjon.

Jevn tilgang av nye medlemmer

Det har i det siste vært et jevnt tilsig av nye medlemmer til Foreningen Våre Rovdyr. Hver uke kommer det nyinnmeldinger, forteller sekretær Yngve Kvebæk, som har ansvaret for medlemsregisteret. Mange melder seg inn via våre internettsider, men det kommer også forespørsler og innmeldinger i posten og på foreningens automatiske telefonsvarer.

Vervekonkurransen, som ble innledet på siste side i forrige nummer av tidsskriftet, har også gitt resultater, om enn ikke det skred av nye medlemmer som vi kunne ha ønsket oss. Flere av medlemmene har imidlertid gjort en glimrende jobb. Best hittil er Lars Helge Dagsrud, 2150 Årnes, som har sendt inn hele 7 navn på verveskjemaet. Stort dårligere er ikke Lill Bente Bjørge, 2860 Hov og Margrethe og Jon Arild Hansen, Sydhølen, 2114 Disenå, som har sendt hver sitt fulle verveskjema. Disse tre ligger nå best an til å vinne vervepremien: En gaupepeilingtur. Vervekonkurransen fortsetter, og vi oppfordrer så mange som mulig til å forsøke seg som medlemsververe. Ta med deg tidsskriftet når du besøker venner og kjente, eller ferdes blant folk, fortell om foreningen, og be om å få tegne dem som medlemmer.

For Foreningen Våre Rovdyr er det viktig å få mange medlemmer. Det gir direkte inntekter i form av medlemskontingent, og det gir også mulighet for økt offentlig støtte.

Abonnér på Tidsskriftet

Det er også mulig å abonnere på Tidsskriftet Våre Rovdyr uten å være medlem av foreningen. Prisen på abonnement er den samme som medlemskontingenten, så prismessig er dette tilbudet ikke spesielt gunstig. Men det kan være et alternativ for personer som ikke deler foreningens syn i ett og alt, men som likvel ønsker å holde seg orientert om rovdysaken.

Referat fra årsmøtet

ÅRSMØTE I FORENINGEN VÅRE ROVDYR

Ljøratunet 27. mai 2000

Referat

Innledningsvis ble Paul Granberg valgt som møtets ordstyrer.

1. Godkjenning innkalling og sakliste Godkjent uten anmerkninger.

2. Årsmelding

Foreningens leder Berit Lind leste opp og kommenterte årsmeldingen. En mindre forvekslingsfeil angående navn på ulveflokk ble rettet opp. Årsmeldingen vedtatt. Morten Bilet redegjorde deretter mer utførlig om ulike saker og medieoppslag.

3. Regnskap/budsjett

Kasserer Stig Anderson gjennomgikk regnskap og budsjett. Vedtatt.

4. Kontingent 2001

Styrets forslag om uendrede beløp for de ulike kontingentsatser neste år ble tatt til følge.

5. Valg

Ordstyrer refererte valgkomitéens innstilling. Stig Anderson trekker seg fra kasserervervet, Komiteens arbeid måtte derfor rette seg inn mot en erstatter av dette vervet selv om styret konstituerer seg selv.

Komiteens innstilling ble vedtatt, og det nye styret med vararepresentanter er som følger:

Berit Lind

Yngve Kvebæk

Morten Bilet

Hanne Christensen (ny)

Arne Flor (opp fra vara)

Geir Sjøli (gjenvalg)

Endelig fastsetting av verv gjennomføres på konstituerende styremøte.

Varamedlemmer:

Ellen Arnesen (gjenvalg)

Trond Aspelund (ned fra styret)

Erling Mømb (gjenvalg)

Stig Anderson (ned fra styret)

Valg av revisor: Eli Myhrvold (gjenvalg)

Valgkomitéen ble av årsmøtet gitt følgende sammensetning:

Asbjørn Lie (gjenvalg, ny leder)

Burny Iversen (ny)

Knut Eie (gjenvalg)

6. Rovdyrprisen

Årsmøtet vedtok for en tid siden at foreningen skulle innstifte en pris som skal deles ut på hvert årsmøte. Prisen skal gå til person eller personer som har utmerket seg med positiv holdningsskapning eller utvist særlig fortjenstfullt engasjement i forbindelse med arbeidet for rovdyr. Årets tilde-
ling var den første i sitt slag, og styret var kommet fram til to særdeles verdige vinnere av "Rov-

dyrprisen 2000. Det ble sognepresten i Lierne, Lars Johan Berge, og bonde Johan Storm Nielsen fra Snåsa. Vår leder Berit Lind omtalte vinnerne og prisen som besto av Viggo Rees grafikkarbeider. Tildelingen er omtalt nærmere på side 18 og 19 i tidsskriftet.

*****

Etter årsmøtet fikk deltagerne en grundig og oppsiktsvekkende innføring av foredragsholder Tarald Seldal om forskningsresultater i tilknytning til de til dels dramatiske konsekvenser ulike former for beitepress på vegetasjonen og tilhørende planteforsvarsmekanismer har på økosystemet.

For øvrig ble avtroppende kasserer Stig Anderson tildelt en oppmerksomhet for sin mangeårige og solide innsats. Og ikke minst ble vår nye redaktør og tidsskriftets omfattende ansiktsløftning behørig hyllet.

Oslo 28. mai 2000

Yngve Kvebæk Sekretær

NYE STYREMEDLEMMER

AKTIVNÅLVERNER

Arne Flor (f 1951) Styremedlem. Bor i Arendal. Adjunkt. Han tok lærerutdanningen på Elverum. Elverumsperioden førte til interessen for de store rovdirene. Her var han med på de første store ulvesporingene i Hedmark på begynnelsen av 80-tallet. Gjennom nærmere 30 år har han drevet med vassdragsvern. Hjerterbarnet er Tovdalselva. Han har gjennom flere år hatt tillitsverv i Naturverforbundet i Aust-Agder. Her har han bl.a. arbeidet mye med rovdyrproblematikken. I en periode satt han i det rådgivende rovdyrutvalget i fylket, men trakk seg på grunn av den skjeve sammensetningen. Han er opptatt av det som rører seg i naturen. Gjennom flere år har han arbeidet med undersøkelser omkring hybridiering av storfugl/orrfugl i et område ved Grimstad. Dette er bl.a. grundig presentert i et innslag om rակlehaner "Naturens verden" i fjernsynet. Samler på nattsommerfugler.

GALPEFØKKER

Hanne Christensen (f. 1956) Kasserer. Bor i Oslo. Biolog med hovedfag på rev. På 80-tallet var hun ansatt som rovdyrkonsulent hos fylkesmannen i Aust-Agder, og ble kjent da hun fanget og radiomerket den første gaupa i Norden, "Espegaupa" i Bygland i Setesdal. Hanne var også den første kvinnelige biolog i Norge som spesialiserte seg på store rovdyr. Hanne ble først kjent som rovdyrforsker da hun arbeidet med sin hovedoppgave om Mikkell rev. Hun undersøkte også "byrev" i Oslo, og fant bl.a. 17 revehi helt ned mot sentrum.

Rovdyrinteressen våknet tidlig, da hun som 14-åring hadde en tam blårev, og senere to tamme rødrever. Hun fikk tidlig kontakt med rovdyrforskere, og reiste utenlands for studere ulv og rev. Hun har sporet ulv i Hedmark, undersøkt bjørnebestand i Aust-Agder og fulgt jervens fotspor. I senere år har hun vært småbarnsmor og arbeidet som lærer.

Viggo Ree hyllet på 50-årsdagen

Mandag 19. juni fylte Viggo Ree 50 år. Dagen ble feiret lørdagen før. I et stort feststelt i hagen samlet han familie og et stort antall venner. 90 personer var alt i alt samlet rundt bordene på Røyse. Noen av gjestene kom så langt unna som Svalbard, Sør-Sverige og England. En av Foreningen Våre Rovdyrs grunnleggere – Roar Solheim – styrte rekkefølgen av et stort antall talere gjennom festkvelden. Mange rosende ord og stor takk ble sagt om Viggos utrettelige og grundige arbeid for foreningen. Et arbeid som bl.a. er sterkt respektert langt inn i de offentlige kontorer. Mesteparten av tiden har han arbeidet gratis og brukt av egne midler for å fremme rovdryrsaken. Det ble fra gjestene overrakt et stort antall gaver. Gaver som uttrykte en stor takk for det store engasjementet Viggo har lagt for dagen i bl.a. debatter på radio og tv, kronikker og leserinnlegg i et stort antall aviser. Fra foreningen fikk han en fotoryggsekk, som han satt meget stor pris på. Dagen etter feiringen ble han presentert over nesten en halv side i Aftenposten under overskriften "Rovdyrenes egen advokat". Til Aftenposten sier han at hans interesse for rovdryrene ble vekket den 11. januar i 1984 da Dagsrevyens hovedoppslag var at endelig nå, etter 1,5 års jakt, hadde jegerne klart å felle Vegårsheiulven. Heltene som hadde skutt dyret slepte ulveliket rundt og viste det frem til alt fra aldershjem til Løvebakken. Det var kvalmt og frastøtende, sier han. Denne kvalmende og frastøtende reportasjen har virkelig skapt et dypt engasjement for rovdryrene hos Viggo. Dette engasjementet har ført til at Viggo i dag har en utrolig kunnskap om rovdryrene i Skandinavia. En kunnskap foreningen håper å kunne benytte mer av i fremtiden.

Foreningen og tidsskriftet Våre Rovdyr gratulerer.
Red.

Musvåk og kattugle i fuglemottaket

Siden 1995 har Foreningen Våre Rovdyr drevet rovfuglmottak hjemme hos Geir Sjøli i Skogsbygda i Nes kommune for å ta hånd om skadet fugl. Ved mottaket ble det bygd et flyvebur på 4x8x4 m. Bygget ble reist av Yngve Kvebæk, Morten Bilet og Geir Sjøli. I årenes løp har det kommet mange skade fugler til mottaket. Flere av dem har kommet seg etter god pleie og hvile, og er sluppet ut igjen. En av de siste gjestene var en musvåk som ble innbrakt fra Eidskog i fjor sommer. Den var helt uten styrke i begge klørne, og kunne ikke engang holde seg i sittestilling. Etter en uke med hvile og foring var den ikke blitt bedre, og ble avlivet.

Ei kattugle som ble funnet i en låve i fjor høst gikk det bedre med. Denne til å begynne med ikke fly, og var tilsølt av kumøkk. Men etter noen dagers foring med kylling og elgkjøtt ble den bedre, og ble sluppet fri.

På bildet ser vi Mona og Geir Sjøli føre kattugla.

Send stoff til tidsskriftet!

Det er planlagt fire utgaver av Tidsskriftet Våre Rovdyr i år. Til dette trenger vi mye godt stoff: reportasjer, artikler, intervjuer, rapporter, store og små nyheter, kommentarer m.m. Vi trenger også fotografier og tegninger, og er interessert i å presentere fotografer/kunstnere som arbeider innenfor vårt område.

Vi lover å gjøre vårt beste for at stoffet skal få en god presentasjon i bladet. For å lette redaksjonens arbeid, er det en fordel om stoffet leveres som e-post, eller at det gis melding på e-post om at saker er sendt i posten.

Tekst bør fortrinnsvis kunne leses av Microsoft Word. Bruker du et tekstbehandlingsprogram som du ikke er helt sikker på, kan du sannsynligvis lagre teksten som .rtf, ascii-tekst, .txt, ms-dos-tekst e.l. Du kan selvsagt også klippe og lime teksten rett inn i e-postprogrammet. Det samme gjelder om du vil sende teksten på diskett eller cd.

Ferdig skannede bilder kan sendes som .jpg i oppløsning ca. 150 dpi i den størrelsen du tenker deg bildene gjengitt i bladet (f.eks. en hel side ca. 21x30 cm). Vi vil satse på noen få fargesider – de fleste sidene blir i sort. Vi kan gjøre om fargebilder til sort-hvitt. Du kan selvsagt også sende bilder som kopier, negativer eller dias i posten. Det er en fordel med en adressert og frankert konvolutt om du ønsker materiell i retur.

Neste nummer av tidsskriftet planlegges sendt til trykking i september/oktober. Det er en fordel at stoffet sendes så raskt som mulig og senest et par uker før trykking.

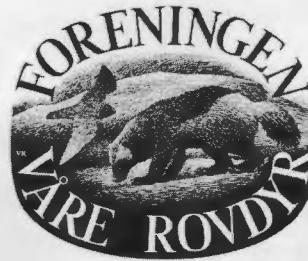
Redaktørens adresse er:

Ottar Johansen,
Heståsen,
4827 Frolands Verk
e-post: otjohan@online.no
<http://home.sol.no/~otjohans/>

Foreningen Våre Rovdyr

Postboks 195, 2151 Årnes

Internett: <http://www.fvr.no/> Telefon: 63909356

FORENINGEN VÅRE ROVDYR arbeider for å spre fakta om rovpattedyr og rovfugler, og for at disse artene skal leve i livskraftige bestander og forvaltes etter norsk lov og internasjonale avtaler.

Medlemskontingent	min. kr. 150,-
Familielem	min. kr. 250,-
Abonnement	min. kr. 150,-
Juniormedlem (under 18 år)	min. kr. 75,-
Postgiro	0533.02.79232
Bankgiro	2800.11.12149

Leder

Berit Lind, Sophus Aars vei 27, 0588 Oslo, priv. 22 22 97 19

Sekretær

Yngve Kvebæk, Maridalsveien 225c, 0467 Oslo, priv. 22 95 08 66, arb. 23 18 56 07, mob. 91 54 41 91

Kasserer

Hanne Christensen, Sandåsveien 13 A, 0956 Oslo, priv. 22252857

Styremedlemmer

Geir Sjøli, Sjøli, 2164 Skogbygda, priv. 63 90 85 35, mob. 90 77 41 34
Morten Bilet c/o Osmo Måltrostveien 33 A, 1430 Ås, priv. 64 94 31 14, arb. 22 90 20 00, mob. 93 04 71 78
Arne Flor, Bergstien 18, 4842 Arendal, priv. 37 03 16 95, mob. 94 29 86 26

Vararepresentanter

Trond Aspelund, Ekebergdalen, 1912 Enebakk, priv. 64 92 62 43, arb. 66 80 58 58
Ellen Arnesen, Elgtråkket, 2016 Frogner, priv. 63 82 07 20, arb. 22 10 21 10
Stig Anderson, Fjæreveien 211, 4890 Grimstad, priv. 37 04 33 80, arb. 37 02 5000, mob. 93 44 38 15
Erling Mømb, Strandstykket 49, 2409 Elverum, priv. 62 41 04 96

Medietalsmann: (perm.)

Viggo Ree, Pamperudbakken, 3530 Røyse, priv. 32 15 77 15, faks 32 15 78 22, mob. 94 41 22 30

Regionleder Nord-Norge

Hans Gundersen, Vidrek, 8520 Ankenesstrand priv. 76 95 96 55, arb. 76 92 34 00

Regionleder Sørlandet

Arne Flor, se over

Lokalkontakter:

Øst-Finnmark

Hans Dransfeld
9930 Neiden
p 78 99 63 07

Vest-Finnmark

Tom Eirik Ness
Miljøvemkontoret
9520 Kautokeino
a 78 48 58 00
p 78 48 50 37

Nord/Midt-Troms

Hans Prestbakmo
Trollbakken 6
9220 Moen
p/a 77 83 13 24

Sør-Troms

Ole Halvorsen
Straumen
9410 Borkenes
p 77 09 24 92

Hordaland

Rune Olav Vetås
Kolstibotn 54
5098 Bergen
p 55 27 04 93

Rogaland

Svein Efteland
Toreskogvn. 35
4060 Kleppe
p 51 42 62 47
a 51 42 1107

Vest-Agder

Eivind Mauland
4653 Hægeland
a 38 02 22 65

Aust-Agder

Ame Flor
Bergstien 18
4842 Arendal
p 37 03 16 95
mobil 94 29 86 26

Vestfold

Helge Schjerve
Evjuveien 3
3647 Hvitvingfoss
p 32 76 82 74

Buskerud

Viggo Ree
Pamperudbakken
3530 Røyse
p 32 15 77 15
mobil 94 41 22 30
faks 32 15 78 22

Valdres

Svein Sørli
Vestringsbygda
2910 Aurdal
p 61 36 46 94

Land

Geir Høitomt
Rute 527
2870 Dokka
p 61 11 13 20

Ottadalen

Per Bådshaug
Boks 155
2686 Lom
p 61 21 14 18

Røros

Tom Johansen
Skjevdalen
7460 Røros
p 72 41 38 35

Nord-Østerdal

Hans J. Engan
2500 Tynset
p 62 48 04 40

Sør-Hedmark

Ole J. Myhrvold
Hyttbakkestien 9
2200 Kongsvinger
p 62 81 52 22

Aurskog/Høland

Svein Evensen
Lille Husebyvei 9
0379 Oslo
p/a 22 52 05 68

Haldensområdet

Johnny Eriksen
Frøyasvei 37
1782 Halden
p 69 18 71 10
mobil 94 31 65 99
a 69 30 32 00

Til
Foreningen
Våre Rovdyr,
Postboks 195,
2151 Årnes

Verv medlemmer!

Foreningen Våre Rovdyr trenger flere medlemmer for å arbeide effektivt for bevaring av Norges rovdyrbestander. Bruk tidsskriftet til å verve nye medlemmer. Bestill vår informasjonsbrosjyre.

VERVEPREMIE: De tre beste ververe får gaupepeilingtur. De ti neste får gaupe- eller bjørnebarnebok

JEG HAR VERVET FØLGENDE NYE MEDLEMMER:

Navn: .....

Navn: .....

Adresse: .....

Adresse: .....

Postnr. /sted: .....

Postnr. /sted: .....

Telefon: ..... e-post: .....

Telefon: ..... e-post: .....

Navn: .....

Navn: .....

Adresse: .....

Adresse: .....

Postnr. /sted: .....

Postnr. /sted: .....

Telefon: ..... e-post: .....

Telefon: ..... e-post: .....

Medlemmene er vervet av:

Navn: .....

Adresse: .....

Postnr. /sted: .....

Telefon: ..... e-post: .....

KONTAKT MED BJØRBINNA

Sør i Ljørdalen i Trysil oppdaget Jørn Grønnebekk midt i mars i år ferske bjørnespor i vårsneen. Han fulgte sporene bakover, og oppdaget et flott bjørnehj som nylig var forlatt. Dette bjørnehj var et av målene da deltakerne på årsmøtet i Foreningen Våre Rovdyr tidlig søndag morgen etter lørdagens innholdsrike årsmøte, dro på bjørnetur i traktene rundt Fulufjellet.

I tiene rundt Fulufjellet ser bjørnene ut til å trives. Her er det lite bebyggelse, og fra et trygt utsiktspunkt opp i fjellsiden kan de lett holde oversikten over det som rører seg i omegnen.

Bjørnehj var gravd ut i ei stor maurtue. Nå blomstret blåbærlyngen livlig. Det var tydelige spor etter bjørnen rundt hjert, ei fin "solseng", småtrær som var brukt ned, og trær med kloremerker der barnsen hadde prøvd klørne.

—Sannsynligvis har hjert vært brukt av en ung hannbjørn, sier Erling Mørnb, en av guidene på bjørneturen. Den er ikke radiomerket.

Etter å ha opplevd hjert og bjørrens tydelige nær-
vær, kjørte vi en drøy mil inn i Sverige til østida av

Fulufjellet for å pelle bjørn. Her hadde Rune Bjørnstad allerede konstatert at den radiomerkede Rensjøbinn og dattera Børtrine, som også er radiomerket, var i aktivitet. De to hanningene, som ikke er radiomerket, var kanskje også inne i den glisne skogen, bare ca. en kilometer unna. Bjørnefamilien valgte å holde seg skjult for menneskene denne gangen.

Noen hadde nok håpt på å få et gløtt av bjørn i det fjerne, men var fornyv med å vite at bare noen hundre meter unna levde en av hovedpersonene i den svenske—norske bjørnebestanden.

Rensjøbinn har fått 5—6 ungekull siden den ble radiomerket, og følges nøye av det svenske—norske bjørneprosjekter. Likevel er det bare ei dñne etter Rensjøbinn, Bortregård, som har levd fram til kjønnsmoden alder. Går alt som det skal, er det mulighet for at den kan få unger neste år. 3—4 hanner i området er sikkert mer enn villig til å gjøre sin del av jobben.

Erling Mørnb og Rune Bjørnstad er rovdyrinteresse-
serte som på fridid også driver med radiopelling for fylkesmannens miljøovervåking.

